

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять для студентів спеціальності 081 «Право»
освітньо-професійних програм «Правове забезпечення підприємницької
діяльності», «Цивільна та господарська юстиція»

У 2-х частинах

Частина 1

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри цивільного,
господарського права та процесу
Протокол № 7 від 16 січня 2020 року

Чернігів 2020

Господарське право. Методичні вказівки до семінарських занять для студентів спеціальності «Право» освітньо-професійних програм “Правове забезпечення підприємницької діяльності”, “Цивільна та господарська юстиція” (у 2-х частинах). Частина 1 / Укл.: Апанасенко К.І, Шпомер А.І. – Чернігів: ННІ права і соціальних технологій ЧНТУ, 2020. – 90 с.

Укладачі:

АПАНАСЕНКО КАТЕРИНА ІВАНІВНА, доцент кафедри цивільного, господарського права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент
ШПОМЕР АЛЛА ІВАНІВНА, доцент кафедри цивільного, господарського права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент

Відповідальний за випуск: КОЛОДІЙ ІННА МИКОЛАЇВНА, завідувач кафедри цивільного, господарського права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент

Рецензент: ШЕСТАК ЛІЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА, доцент кафедри трудового права, адміністративного права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО».....	6
1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Господарське право».....	6
1.2 Структура навчальної дисципліни.....	14
1.3 Методи поточного та підсумкового атестаційного контролю з навчальної дисципліни «Господарське право».....	18
2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	20
Семінарське заняття 1. Поняття, види та загальні засади господарської діяльності. Господарське право як галузь права. Джерела господарського права	20
Семінарське заняття 2. Основні напрями та форми участі держави і місцевого самоврядування у регулюванні господарської діяльності.....	31
Семінарське заняття 3. Суб'єкти господарських правовідносин та суб'єкти господарювання. Загальні засади майнових відносин у сфері господарювання	39
Семінарське заняття 4. Підприємство як організаційна форма господарювання.....	53
Семінарське заняття 5. Господарські товариства як суб'єкти господарського права. Правовий статус фізичних осіб-підприємців та інших суб'єктів господарювання.....	62
Семінарське заняття 6. Правові основи захисту економічної конкуренції, захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції	73
Семінарське заняття 7. Господарські зобов'язання. Загальні положення про господарські договори. Правове регулювання ціноутворення	79
Додаток А Орієнтовний перелік питань до іспиту.....	89

ПЕРЕДМОВА

Метою викладання навчальної дисципліни “Господарське право” є формування у студентів теоретично і емпірично обґрунтованих знань господарського законодавства України, правових основ здійснення господарської діяльності, знань про правове регулювання господарських зобов’язань і договорів, господарсько-правову відповідальність, а також про об’єктивні закономірності еволюції правової регламентації господарських відносин.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Господарське право” є передача студентам комплексу знань про поняття, систему і роль господарського права в сучасних умовах, правовий статус суб’єктів господарювання, правові засади державного регулювання господарських відносин, а також з’ясування теоретичних і практичних питань правового регулювання окремих галузей господарської діяльності. Вивчення студентами основних положень господарського права дасть їм змогу опанувати інші фундаментальні дисципліни, допоможе формувати економічне та правове мислення, потрібні для ефективної практичної діяльності в умовах сучасної ринкової економіки України.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати** :

поняття, предмет, метод, джерела господарського права та його місце у системі права України;

правовий статус суб’єктів господарювання;

загальні положення державного регулювання господарської діяльності;

сутність правових категорій господарського права;

основи правового регулювання відносин в окремих сферах і галузях господарської діяльності;

зміст господарсько-договірних і організаційно-господарських правовідносин;

особливості застосування господарсько-правової відповідальності;

уміти :

вільно користуватися нормативним матеріалом з теми курсу та застосовувати його у практичних ситуаціях;

аналізувати та застосовувати норми господарського права;

правильно тлумачити юридичні факти господарського права та застосовувати на практиці отримані знання;

розв’язувати теоретичні й практичні завдання з господарського права;

застосовувати зразки господарських документів у практичній діяльності для вирішення правових питань;

аналізувати конкретні випадки із практики застосування господарського законодавства і змодельованих ситуацій;

шукати, відбирати, аналізувати та застосовувати нормативно-правові акти для вирішення конкретних питань юридичного характеру у своїй практичній професійній діяльності.

Згідно з навчальним планом, крім лекцій з курсу “Господарське право”, з метою контролю підготовки та оцінки рівня знань студентів проводяться семінарські заняття, а також передбачена самостійна робота студентів.

Навчально-методичне видання підготовлено з метою вироблення у студентів навичок самостійно опрацьовувати законодавчу базу та науково-теоретичну літературу. На основі аналізу рекомендованих джерел студенти повинні навчитися формулювати й обґрунтовувати висновки не тільки теоретичного, а й практичного (прикладного) характеру.

Методичні вказівки можуть використовуватись як для проведення семінарських занять, так і для самостійної роботи студентів, оскільки з кожної теми курсу наведено перелік основних теоретичних запитань, сформульовано перелік контрольних питань для перевірки знань студентів з ключових питань, а також перелік тем для написання рефератів, тестові завдання та задачі.

До кожної теми складено перелік законодавчих актів і спеціальної літератури, необхідної для підготовки до семінарських занять та самостійної роботи студентів.

У методичних вказівках запропоновано також критерії оцінювання студентів, складені відповідно до Положення про поточну атестацію успішності студентів денної форми навчання в Чернігівському національному технологічному університеті та з урахуванням обсягу годин і структури навчальної дисципліни.

1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО”

1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Господарське право»

Змістовий модуль 1. Загальні положення про правове регулювання господарських відносин

Тема 1. Поняття, види та загальні засади господарської діяльності

Поняття господарської діяльності. Ознаки господарської діяльності. Види господарської діяльності. Загальні засади господарської діяльності.

Підприємництво як основний вид господарської діяльності. Ознаки комерційної господарської діяльності. Принципи здійснення господарської комерційної діяльності. Обмеження у здійсненні підприємницької діяльності.

Поняття та ознаки некомерційної господарської діяльності. Суб'єкти і форми здійснення некомерційної господарської діяльності. Основні засади правового регулювання некомерційної господарської діяльності.

Тема 2. Господарське право як галузь права. Джерела господарського права

Поняття господарських правовідносин. Ознаки господарських правовідносин. Основні види господарських правовідносин.

Поняття господарського права. Предмет господарського права. Поняття та види методів господарського права.

Критерії розмежування відносин у сфері господарювання з іншими видами відносин.

Господарське право як галузь правової науки. Місце господарського права в системі права України.

Поняття й основні види джерел господарського права. Класифікація джерел господарського права (за критерієм засобу формування): нормативно-правовий акт, правовий звичай, юридичний прецедент, нормативний договір, юридична доктрина.

Систематизація у господарському праві. Господарське право і господарське законодавство.

Поняття господарсько-правової норми. Особливості і види господарсько-правових норм.

Поняття, цілі й система господарського права як навчальної дисципліни.

Тема 3. Основні напрями та форми участі держави і місцевого самоврядування у регулюванні господарської діяльності

Поняття, види і характеристика правових форм державного керівництва економікою (державне прогнозування і розроблення програм економічного і соціального розвитку України, управління, контроль, нормативне регулювання). Поняття, види і характеристика методів державного керівництва економікою. Поняття державної регуляторної політики. Суб'єкти та етапи регуляторної діяльності.

Поняття, види та характеристика основних засобів державного регулювання господарської діяльності. Правові засади ліцензування видів

господарської діяльності. Характеристика дозвільної системи у сфері господарської діяльності. Основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

Змістовий модуль 2. Правове становище суб'єктів господарських правовідносин. Майнові відносини у сфері господарювання

Тема 4. Суб'єкти господарських правовідносин та суб'єкти господарювання

Поняття суб'єктів господарського права. Ознаки суб'єктів господарських правовідносин. Види суб'єктів господарських правовідносин.

Поняття суб'єктів господарювання. Ознаки суб'єктів господарювання. Основні види суб'єктів господарювання.

Порядок створення суб'єктів господарювання. Порядок припинення діяльності суб'єктів господарювання.

Тема 5. Загальні засади майнових відносин у сфері господарювання

Поняття та види майна суб'єктів господарювання. Склад майна суб'єктів господарювання. Джерела формування майна суб'єкта господарювання. Право власності як основне речове право у сфері господарювання. Право господарського відання та право оперативного управління як правові титули майна.

Правовий режим державного майна. Правовий режим комунального майна. Поняття колективної власності.

Поняття й ознаки цінних паперів як особливого виду майна суб'єктів господарювання. Види та групи цінних паперів. Нормативно-правова база випуску та обігу цінних паперів в Україні. Порядок випуску цінних паперів.

Поняття фондового ринку та учасників фондового ринку. Правове становище окремих груп учасників фондового ринку: емітентів, інвесторів у цінні папери, саморегульованих організацій професійних учасників фондового ринку, професійних учасників фондового ринку. Державне регулювання ринку цінних паперів: поняття, основні форми. Головні завдання та повноваження Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Змістовий модуль 3. Правове становище окремих видів суб'єктів господарювання

Тема 6. Підприємство як організаційна форма господарювання

Поняття підприємства. Ознаки підприємства. Види підприємств. Організаційні форми підприємств. Категорії підприємств.

Правовий статус державних комерційних підприємств. Правове становище казенних підприємств. Правовий статус комунальних унітарних підприємств. Особливості управління державним та комунальним секторами економіки.

Поняття, види і правове становище приватних підприємств. Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями та іноземних підприємств. Особливості та види підприємств колективної власності. Ознаки та особливості правового становища виробничих кооперативів. Правовий статус підприємств релігійних організацій та громадських об'єднань. Правове становище фермерських господарств.

Тема 7. Господарські товариства як суб'єкти господарського права

Поняття, ознаки і види господарських товариств. Загальні засади правового статусу господарських товариств: правові засади створення, функціонування, припинення діяльності.

Особливості правового становища акціонерних товариств та їх види - публічні акціонерні товариства і приватні акціонерні товариства. Органи акціонерного товариства. Права та обов'язки акціонерів.

Особливості правового становища товариства з обмеженою відповідальністю і товариства з додатковою відповідальністю.

Особливості правового становища повного товариства. Особливості правового становища командитного товариства та його учасників (повних учасників і вкладників).

Тема 8. Правовий статус фізичних осіб-підприємців та інших суб'єктів господарювання

Правовий статус фізичної особи-підприємця: порядок державної реєстрації, характерні ознаки фізичних осіб - підприємців як суб'єктів господарювання, особливості банкрутства. Обмеження господарської дієздатності фізичних осіб-підприємців.

Поняття й ознаки об'єднань підприємств. Види й організаційно-правові форми об'єднань підприємств. Холдингові компанії: поняття, порядок створення, особливості правового становища. Правове становище кредитних спілок.

Змістовий модуль 4. Господарські зобов'язання та господарські договори. Правове регулювання відносин у сфері економічної конкуренції та ціноутворення

Тема 9. Правові основи захисту економічної конкуренції, захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції

Поняття економічної конкуренції. Роль економічної конкуренції. Правовий статус антимонопольних органів. Система законодавства про захист економічної конкуренції. Основні види порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

Антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання. Зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку. Антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю. Обмежувальна та дискримінаційна діяльність суб'єктів господарювання та об'єднань. Концентрація без дозволу антимонопольних органів. Правопорушення щодо антимонопольних органів. Санкції за порушення законодавства про захист економічної конкуренції (господарсько-адміністративні штрафи, господарсько-організаційні санкції, безоплатне вилучення майна, відшкодування шкоди).

Особливості процедури розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Стадії розгляду антимонопольними органами справ про порушення антимонопольно-конкурентного законодавства. Спеціальні строки давності притягнення до відповідальності за порушення конкурентного законодавства.

Поняття недобросовісної конкуренції. Ознаки та групи порушень, що належать до недобросовісної конкуренції (неправомірне використання ділової репутації, створення перешкод господарюючим суб'єктам у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції, неправомірні дії щодо комерційної таємниці конкурента/іншого суб'єкта господарювання). Відповідальність за недобросовісну конкуренцію.

Тема 10. Господарські зобов'язання. Загальні положення про господарські договори

Поняття й ознаки господарських зобов'язань. Види господарських зобов'язань. Виконання господарських зобов'язань. Підстави виникнення господарських зобов'язань. Підстави припинення господарських зобов'язань. Розірвання господарських зобов'язань.

Поняття господарського договору. Ознаки господарського договору. Функції господарського договору.

Класифікація господарських договорів. Види господарських договорів за критеріями: обов'язковості (плановані та регульовані), строку дії (довгострокові, середньострокові, короткострокові та разові), за взаємним становищем сторін (вертикальні та горизонтальні), за економічним змістом та юридичними ознаками (договори на реалізацію майна; договори на передачу майна в користування; підрядні договори; транспортні договори; договори на надання банківських послуг; договори на надання інших послуг; договори про спільну діяльність, у т.ч. установчі договори) та іншими ознаками.

Зміст господарського договору (істотні умови, звичайні і випадкові умови). Форма господарського договору. Модифікації письмової форми договору (повна, скорочена, стандартна або договір приєднання, нотаріальна, електронна).

Порядок укладання, зміни та розірвання господарських договорів. Договори у галузі державно-приватного партнерства.

Визнання господарського договору недійсним: підстави і правові наслідки.

Тема 11. Правове регулювання ціноутворення

Ціна як економічна категорія. Ціна як правова категорія. Класифікація цін. Поняття вільних і регульованих цін і тарифів. Способи державного регулювання цін і тарифів.

Система органів, що здійснюють регулювання цін і тарифів. Контроль за дотриманням дисципліни цін. Відповідальність у сфері ціноутворення.

Змістовий модуль 5. Інститути господарсько-правової відповідальності та банкрутства

Тема 12. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання

Поняття та ознаки господарсько-правової відповідальності. Види господарсько-правової відповідальності. Підстави господарсько-правової відповідальності. Господарське правопорушення як підстава господарсько-правової відповідальності.

Принципи (загальні засади) господарсько-правової відповідальності. Межі господарсько-правової відповідальності.

Відшкодування збитків, неустойка (штрафні санкції), адміністративно-господарські та оперативно-господарські санкції як основні види господарських санкцій. Підстави і порядок застосування господарських санкцій. Особливі строки застосування адміністративно-господарських санкцій. Конфіскація як вид господарсько-правових санкцій.

Тема 13. Правове регулювання банкрутства

Поняття банкрутства. Ознаки банкрутства.

Види і правовий статус учасників провадження у справі про банкрутство (кредитор, боржник, органи кредиторів, арбітражний керуючий, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, Фонд державного майна України, державний орган з питань банкрутства, представник органу місцевого самоврядування, представник працівників боржника, представник акціонерів, учасників товариства з обмеженою відповідальністю або додатковою відповідальністю).

Стадії провадження у справі про банкрутство (порушення провадження у справі про банкрутство, підготовче засідання господарського суду, виявлення кредиторів та осіб, що мають намір взяти участь у санації боржника, попереднє засідання господарського суду, визнання боржника банкрутом, проведення ліквідаційної процедури).

Матеріально-правові та процесуально-правові підстави порушення провадження у справі про банкрутство. Особливості порушення провадження у справі про банкрутство.

Судові процедури, що застосовуються до боржника в процесі провадження справи про банкрутство (розпорядження майном боржника, санація, мирова угода, ліквідаційна процедура), особливості цих судових процедур. Правовий статус розпорядника майна. Поняття і призначення плану санації. Зміст і порядок укладання мирової угоди у процедурі банкрутства. Черговість задоволення вимог кредиторів під час ліквідаційної процедури.

Змістовий модуль 6. Правове регулювання господарсько-торгівельної діяльності, оренди та лізингу

Тема 14. Галузі та види господарської діяльності. Господарсько-торговельна діяльність

Підстави спеціального регулювання певних видів господарських відносин. Поняття виду та галузі господарської діяльності. Класифікація господарських відносин на галузі та види. Поняття, структура і значення Класифікатора видів економічної діяльності.

Характеристика договору поставки: правове регулювання, специфічні ознаки, умови договору.

Договір контрактації сільськогосподарської продукції: поняття, сторони, зміст, правове регулювання.

Характеристика договору міни (бартеру).

Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу: поняття, особливості правового становища сторін, зміст, система правового регулювання. Правила постачання окремих видів енергії.

Характеристика договору зберігання у товарному складі.

Тема 15. Оренда майна та лізинг

Договір оренди майна: правове регулювання, поняття, ознаки та умови договору. Права та обов'язки сторін договору. Особливості оренди державного та комунального майна. Припинення договору оренди.

Поняття, умови договору фінансового лізингу. Права та обов'язки сторін договору, відповідальність за договором.

Змістовий модуль 7. Правове регулювання біржової діяльності та комерційного посередництва

Тема 16. Правове регулювання біржової діяльності

Поняття біржі. Ознаки, функції та види бірж. Правове регулювання біржової діяльності. Правила біржової торгівлі як обов'язків внутрішній документ товарної біржі: призначення, місце в системі нормативних актів, що регулюють біржову діяльність, зміст, порядок прийняття. Процедура проведення біржових торгів. Відповідальність за порушення правил біржової торгівлі.

Функції, права та обов'язки товарної біржі.

Правовий статус фондової біржі: поняття, організаційно-правова форма, порядок створення, реєстрації, внутрішні документи фондової біржі (статут та правила фондової біржі, їх зміст, порядок прийняття).

Поняття й ознаки біржових угод. Види біржових угод. Порядок укладання біржових угод. Реєстрація та оформлення біржових угод. Розірвання біржових угод.

Тема 17. Комерційне посередництво (агентські відносини) у сфері господарювання

Поняття комерційного посередництва як різновиду господарської діяльності. Ознаки комерційного посередництва. Види комерційного посередництва. Система нормативно-правових актів, що регулюють агентські відносини у сфері господарювання.

Поняття агентського договору. Сторони агентського договору. Зміст агентського договору. Виконання та припинення агентського договору.

Змістовий модуль 8. Правове регулювання перевезення вантажів і пасажирів та капітального будівництва

Тема 18. Правове регулювання перевезення вантажів і пасажирів

Перевезення вантажів як вид господарської діяльності. Види транспорту в Україні. Правове становище транспортних організацій. Порядок вирішення спорів у сфері перевезень вантажів і пасажирів. Поняття, види і загальна характеристика транспортних договорів.

Тема 19. Правове регулювання капітального будівництва

Поняття капітального будівництва. Види капітального будівництва. Будівельне законодавство. Місце будівельних норм у системі будівельного законодавства. Способи та стадії капітального будівництва.

Порядок отримання документів дозвільного характеру у сфері капітального будівництва.

Загальна характеристика підрядних відносин у капітальному будівництві. Правове регулювання договору підряду на капітальне будівництво. Поняття, ознаки та види договору підряду на капітальне будівництво. Права та обов'язки сторін за договором. Передача та прийняття робіт. Розрахунки за договором. Гарантії якості у договорі будівельного підряду. Відповідальність підрядника. Відповідальність замовника. Позовна давність для вимог щодо неналежної якості робіт за договором підряду на капітальне будівництво.

Відповідальність за правопорушення у сфері капітального будівництва.

Змістовий модуль 9. Правове регулювання інвестиційної, інноваційної діяльності та комерційної концесії

Тема 20. Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності

Поняття інвестицій та інвестиційної діяльності. Види і форми інвестицій. Державне регулювання інвестиційної діяльності та управління у цій галузі суспільних відносин. Види інвестиційної діяльності. Суб'єкти та об'єкти інвестиційної діяльності. Форми інвестиційної діяльності.

Поняття інновацій та інноваційної діяльності. Система законодавства про інноваційну діяльність.

Поняття, суб'єкти та об'єкти інноваційних правовідносин. Заходи щодо стимулювання інноваційної діяльності.

Тема 21. Правове регулювання комерційної концесії

Поняття комерційної концесії. Зміст та сфера застосування комерційної концесії. Види комерційної концесії.

Поняття, зміст, різновиди договорів комерційної концесії. Права та обов'язки сторін договору комерційної концесії.

Змістовий модуль 10. Правове регулювання фінансової та страхової діяльності суб'єктів господарювання

Тема 22. Правове регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання

Порядок відкриття рахунків суб'єктам господарювання у банках. Правовий режим вкладного (депозитного) рахунку, поточного рахунку, кореспондентського рахунку. Порядок та форми розрахунків у господарському обороті. Платіжні доручення. Платіжні вимоги, платіжні вимоги-доручення. Розрахункові чеки. Розрахунки за акредитивами, вексельні розрахунки.

Тема 23. Правове регулювання страхової діяльності

Поняття страхової діяльності. Законодавство про страхову діяльність. Види страхування та страхових правовідносин за законодавством України.

Правове становище учасників страхової діяльності: страховиків, страхових посередників (страхових агентів і страхових брокерів), аварійних комісарів, об'єднань страховиків. Ліцензування страхової діяльності. Державний нагляд за страховою діяльністю. Договори страхування в системі господарських договорів.

Тема 24. Правові засади бухгалтерського обліку та аудиторської

діяльності

Поняття бухгалтерського обліку. Мета ведення бухгалтерського обліку. Основні принципи здійснення бухгалтерського обліку в господарських організаціях. Поняття та види облікових документів. Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Поняття, порядок складання та подачі фінансової звітності.

Поняття аудиторської діяльності. Зміст аудиторської діяльності. Правові засади здійснення аудиторської діяльності. Форми аудиторських послуг. Зміст аудиторських послуг. Суб'єкти аудиторської діяльності.

Змістовий модуль 11. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Спеціальні режими господарювання.

Тема 25. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Поняття, види зовнішньоекономічної діяльності. Ознаки зовнішньоекономічної діяльності. Принципи зовнішньоекономічної діяльності. Законодавство про зовнішньоекономічну діяльність. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Правовий режим зовнішньоекономічної діяльності. Поняття, форми, види, державна реєстрація іноземних інвестицій. Гарантії і компенсації іноземним інвесторам. Поняття та ознаки зовнішньоекономічного договору. Правове регулювання зовнішньоекономічних договорів. Правила ІНКОТЕРМС у системі правового регулювання зовнішньоекономічних договорів. Види зовнішньоекономічних договорів. Форма зовнішньоекономічного договору. Зміст зовнішньоекономічного договору. Правове становище торгово-промислових палат.

Тема 26. Спеціальні режими господарювання

Поняття спеціальних (вільних) економічних зон. Правовий режим спеціальних (вільних) економічних зон. Управління господарською діяльністю у вільних економічних зонах. Правове регулювання господарської діяльності на територіях пріоритетного розвитку. Поняття концесії та концесійної діяльності. Особливості концесійної діяльності в Україні. Законодавство про концесійну діяльність. Суб'єкти і об'єкти концесійної діяльності. Поняття, умови, порядок укладання концесійного договору. Особливості господарської діяльності на кордоні та у Збройних Силах України.

1.2 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання			
		Всього	У тому числі		
			Лек.	Сем.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Загальні положення про правове регулювання господарських відносин					
1	Поняття, види та загальні засади господарської діяльності	8	1	1	6
2	Господарське право як галузь права. Джерела господарського права	12	1	1	10
3	Основні напрями та форми участі держави і місцевого самоврядування у регулюванні господарської діяльності	10	2	2	6
Разом за змістовим модулем 1		30	4	4	22
Змістовий модуль 2. Правове становище суб'єктів господарських правовідносин. Майнові відносини у сфері господарювання					
4	Суб'єкти господарських правовідносин та суб'єкти господарювання	9	1	1	7
5	Загальні засади майнових відносин у сфері господарювання	10	1	1	8
Разом за змістовим модулем 2		19	2	2	15
Змістовий модуль 3. Правове становище окремих видів суб'єктів господарювання					
6	Підприємство як організаційна форма господарювання	15	2	2	11
7	Господарські товариства як суб'єкти господарського права	12	1	1	10
8	Правовий статус фізичних осіб-підприємців та інших суб'єктів господарювання	14	1	1	12
Разом за змістовим модулем 3		41	4	4	33
Змістовий модуль 4. Господарські зобов'язання та господарські договори. Правове регулювання відносин у сфері економічної конкуренції та					

ціноутворення					
9	Правові основи захисту економічної конкуренції, захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції	10	2	2	6
10	Господарські зобов'язання. Загальні положення про господарські договори	11	2	1	8
11	Правове регулювання ціноутворення	9	2	1	6
Разом за змістовим модулем 4		30	6	4	20
Змістовий модуль 5. Інститути господарсько-правової відповідальності та банкрутства					
12	Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання	14	2	2	10
13	Правове регулювання банкрутства	14	2	2	10
Разом за змістовим модулем 5		28	4	4	20
Змістовий модуль 6. Правове регулювання господарсько-торгівельної діяльності, оренди та лізингу					
14	Галузі та види господарської діяльності. Господарсько-торговельна діяльність	14	2	2	10
15	Оренда майна та лізинг	14	2	2	10
Разом за змістовим модулем 6		28	4	4	20
Змістовий модуль 7. Правове регулювання біржової діяльності та комерційного посередництва					
16	Правове регулювання біржової діяльності	14	2	2	10
17	Комерційне посередництво (агентські відносини) у сфері господарювання	14	2	2	10
Разом за змістовим модулем 7		28	4	4	20
Змістовий модуль 8. Правове регулювання перевезення вантажів і пасажирів та капітального будівництва					
18	Правове регулювання перевезення вантажів і	14	2	2	10

	пасажирів				
19	Правове регулювання капітального будівництва	14	2	2	10
	Разом за змістовим модулем 8	28	4	4	20
Змістовий модуль 9. Правове регулювання інвестиційної, інноваційної діяльності та комерційної концесії					
20	Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності	14	2	2	10
21	Правове регулювання комерційної концесії	14	2	2	10
	Разом за змістовим модулем 9	28	4	4	20
Змістовий модуль 10. Правове регулювання фінансової та страхової діяльності					
22	Правове регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання	14	2	2	10
23	Правове регулювання страхової діяльності	14	2	2	10
24	Правові засади бухгалтерського обліку та аудиторської діяльності	14	2	2	10
	Разом за змістовим модулем 10	42	6	6	30
Змістовий модуль 11. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Спеціальні режими господарювання					
25	Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності	14	2	2	10
26	Спеціальні режими господарювання	14	2	2	10
	Разом за змістовим модулем 11	28	4	4	20
	Усього годин за дисципліну	330	46	44	240

1.3 Методи поточного та підсумкового атестаційного контролю з навчальної дисципліни «Господарське право»

Поточний контроль проводиться у процесі роботи зі студентами під час лекцій, семінарських занять та консультацій, захисту індивідуальних робіт, тестування, а також опитування студентів з питань, що виносяться на самостійне опрацювання. Після завершення вивчення кількох змістових модулів студенти пишуть контрольну роботу. Варіанти завдань до контрольної роботи знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Семестровий контроль за результатами вивчення дисципліни проводиться в останній атестаційний тиждень семестру (сесію) у формі усного іспиту з питань за дисципліною. Бали, які набрані студентом під час семестрового контролю, дораховуються до модульних оцінок.

Основні види робіт та правила їх оцінювання

Робота на семінарському занятті

На семінарському занятті проводиться *усне опитування* за питаннями, винесеними на це заняття (за вибором викладача). Також оцінюються відповіді на питання інших студентів, запитання студентів до інших студентів, відповіді на питання для повторення (з тем, що були вивчені раніше). Максимальна кількість балів може бути виставлена студентам, підготовленим до відповідей на усі питання теми.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як: правильність відповідей на питання, повнота й конкретність відповіді, ступінь використання наукових і нормативних джерел, уміння пов'язати теорію з практикою, логіка й аргументованість викладу думок, культура мови.

Вирішення практичних завдань проводиться письмово на кожному занятті. Викладач викликає декількох студентів та пропонує їм для вирішення задачі, які студенти повинні вирішити самостійно в письмовому вигляді з необхідною аргументацією та посиланням на законодавство. Для цього необхідно вивчити викладену в задачі ситуацію, дати їй правову оцінку і на підставі відповідних нормативних актів, грамотного тлумачення правових норм, що підлягають застосуванню, сформулювати правильне й обґрунтоване рішення.

Оцінюючи вирішення задачі, викладач керується такими критеріями: повнота та послідовність відповіді, правильність нормативного та наукового обґрунтування.

Письмове опитування на семінарі проводиться на початку кожного заняття (10-15) хвилин. Викликаються декілька студентів, які повинні дати відповіді на запитання, запропоновані викладачем. Це можуть бути питання як теми даного семінарського заняття, так і з попередніх тем. Метою проведення письмового опитування є перевірка підготовленості студентів до семінарського заняття та їх уміння змістовно й коротко викласти окремі питання теми.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями: повнота, правильність і стислість відповіді, логіка й аргументованість викладу думок.

Вирішення тестових завдань проводиться на початку кожного семінарського заняття (5-10) хвилин. Викладач викликає 4-6 студентів, які повинні дати відповіді на тестові запитання.

Індивідуальна робота студента

Індивідуальна робота студента полягає в написанні реферату, есе та здійсненні реферування літератури. Реферат готується з обов'язковим аналізом дискусійного питання за темою, включеною до програми дисципліни, з викладенням власної точки зору на цю проблему. Темі робіт, запропоновані у методичних вказівках для самостійної роботи і планах семінарських занять, студенти обирають самостійно.

Реферування наукової літератури полягає в тому, що викладач пропонує студентам наукову літературу (монографії, наукові статті тощо), студенти самостійно її опрацьовують і представляють короткий звіт у вигляді невеликого реферату (2-3 стор.) про свої враження від прочитаного. У звіті має бути висловлена позиція студента відносно наукових поглядів на порушені в науковій літературі питання, аргументовано позитивне або негативне відношення до них, запропоновано власні підходи до вирішення відповідних проблем.

Вимоги до різновидів індивідуальної роботи студента детально викладені в Методичних вказівках до самостійної роботи та індивідуальної навчально-дослідної роботи.

Підсумкова контрольна робота

Підсумкова контрольна робота проводиться за результатами вивчення усіх або більшої частини змістових модулів. Вона включає теоретичне питання, тестові завдання й ситуаційну задачу. У завдання контрольної роботи можуть включатися питання з тем, вивчення яких не виносилось на семінарські заняття, але які передбачені навчальною програмою як теми для самостійного вивчення.

Про проведення підсумкової роботи студенти попереджаються не менш як за тиждень. З переліком тем, питання з яких буде винесено на контрольну роботу, студенти теж ознайомлюються завчасно.

Відповідь на теоретичне питання повинна повністю його розкривати, але разом з тим бути лаконічною. Під час вирішення задачі студент має не тільки надати відповідь на поставлені у задачі питання, а й розв'язати задачу з посиланням на нормативно-правові акти.

2 ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1. Поняття, види та загальні засади господарської діяльності. Господарське право як галузь права. Джерела господарського права

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Поняття та види господарської діяльності.
2. Підприємництво як основний вид господарської діяльності. Обмеження у здійсненні підприємництва.
3. Поняття та ознаки некомерційної господарської діяльності.
4. Поняття, ознаки та види господарських правовідносин.
5. Загальні засади господарської діяльності.
6. Предмет, метод та система господарського права.
7. Поняття й основні види джерел господарського права.
8. Поняття, ознаки та особливості господарського законодавства.
9. Система господарського законодавства.
10. Господарсько-правові норми: поняття та види.
11. Кодифікація господарського законодавства: історія та актуальні проблеми.
12. Місце господарського права в системі права України.

Теми для написання рефератів

1. Економічні засади правового регулювання господарських відносин.
2. Історія становлення та розвитку правового регулювання господарської сфери суспільного життя на українських землях.
3. Правовий режим малого підприємництва в Україні.
4. Державна підтримка суб'єктів малого та середнього підприємництва.
5. Інститут бізнес-омбудсмена: український та зарубіжний досвід.
6. Відмежування господарських правовідносин від суміжних правовідносин.
7. Проблеми правового регулювання некомерційної господарської діяльності.
8. Специфіка та різновиди організаційно-господарських відносин.
9. Управління господарською діяльністю як категорія господарського права.
10. Сучасні тенденції модернізації господарського законодавства.
11. Досвід країн Європи з кодифікації господарського законодавства.
12. Концепція комерційного (підприємницького) права в Україні та за кордоном.
13. Історія розробки й прийняття Господарського кодексу України.

14. Проблеми декодифікації господарського законодавства.
15. Проблема неузгодженостей у цивільному та господарському законодавстві України.
16. Господарське право як комплексна галузь права.
17. Перспективи розвитку господарського права як галузі права та галузі законодавства.
18. Основні напрямки адаптації господарського законодавства до законодавства Європейського Союзу.
19. Значення господарського права в забезпеченні сталого розвитку.
20. Договір у механізмі правового регулювання господарських відносин.
21. Теорія адміністративно-господарського права.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Приватне підприємство (ПП) відмовилося виконувати вимоги нормативно-правового акту Державної фіскальної служби України, оскільки цей акт: 1) з точки зору ПП, суперечить податковому законодавству, в тому числі Податковому кодексу, що є неприпустимим для правової держави; 2) не пройшов реєстрацію в Міністерстві юстиції; 3) не був оприлюднений у встановленому законом порядку.

Чи є обґрунтованою позиція ПП? Аргументуйте свою відповідь.

Задача 2

Міністерство юстиції України в грудні 2013 р. відмовило у реєстрації нормативно-правового акту Міністерства аграрної політики та продовольства України з огляду на його невідповідність основним положенням актів законодавства вищої юридичної сили, що регулюють відповідний вид господарських відносин.

Яким вимогам має відповідати відомчий нормативно-правовий акт, що подається для державної реєстрації до реєструючого органу?

Які підстави для відмови в державній реєстрації відомчих нормативно-правових актів?

Чи правова відмова Мін'юсту в даному випадку?

Якими мають бути, на Вашу думку, наступні дії Міністерства аграрної політики та продовольства?

Тести

Тест 1

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України відмовила акціонерному товариству в реєстрації випуску акцій у зв'язку із внесенням недостовірних відомостей до документів, які подаються для реєстрації випуску акцій.

Який метод регулювання господарських відносин застосований в даному випадку?

Варіанти відповідей :

- а) метод владних приписів;
- б) метод рекомендацій;
- в) метод автономних рішень;
- г) метод координації (узгодження).

Тест 2

Сільськогосподарський виробничий кооператив відчув потребу у додаткових земельних ділянках для вирощування зернових культур.

До якої категорії відносин належать відносини щодо отримання в користування земельних ділянок, що належать до комунальної власності територіальної громади за місцем розташування кооперативу?

Варіанти відповідей :

- а) господарських;
- б) природоохоронних;
- в) земельних;
- г) цивільних.

Тест 3

Не є предметом регулювання Господарського кодексу України :

- а) трудові відносини;
- б) договірні відносини;
- в) фінансові відносини, що виникають у процесі формування бюджетів;
- г) організаційно-господарські відносини;
- д) майнові відносини, що регулюються Цивільним кодексом України;
- е) господарсько-виробничі відносини;
- є) земельні відносини;
- ж) внутрішньогосподарські відносини;
- з) відносини щодо використання атмосферного повітря.

Тест 4

До актів локального нормотворення належать :

- а) рішення місцевих органів виконавчої влади;
- б) засновницький договір повного товариства;
- в) колективний договір підприємства;
- г) рішення органів місцевого самоврядування;
- д) правила внутрішнього трудового розпорядку;
- е) статут юридичної особи – суб'єкта господарювання;
- є) наказ про призначення керівника підприємства на посаду.

Тест 5

Характерною особливістю господарського законодавства є :

- а) хаотичність;
- б) некодифікованість;
- в) структурованість;

- г) всебічність;
- д) комплексний характер;
- е) систематизованість.

Тест 6

У разі якщо чинним міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України, встановлено інші правила щодо підприємництва, ніж ті, що передбачено законодавством України, застосовуються правила :

- а) законодавства України;
- б) законодавства України, а в разі його відсутності, міжнародного договору;
- в) законодавства України або міжнародного договору;
- г) міжнародного договору з питань, не врегульованих законодавством України;
- д) міжнародного договору.

Тест 7

Нормативні акти господарського законодавства міністерств, інших органів державної виконавчої влади, органів господарського управління та контролю вважаються :

- а) функціональними;
- б) виконавчими;
- в) галузевими;
- г) владними;
- д) відомчими.

Тест 8

Регуляторний акт – це прийнятий уповноваженим регуляторним органом :

- а) інтерпретаційно-правовий акт;
- б) правовий акт;
- в) індивідуально-правовий акт;
- г) інший документ;
- д) нормативно-правовий акт.

Завдання

1. Порівняйте господарську і трудову діяльність.
2. Охарактеризуйте зміст принципів підприємництва.
3. Яким видом господарської діяльності займаються споживчі кооперативи? Відповідь обґрунтуйте.
4. Надайте правильну відповідь на наступний тест:
„Законодавством встановлені такі обмеження у здійсненні підприємництва:

а) суб'єкти підприємництва можуть здійснювати підприємницьку діяльність тільки на підставі ліцензії;

б) іноземці вправі здійснювати тільки окремі види господарської діяльності;

в) деякі види господарської діяльності, перелік яких передбачений Законом „Про ліцензування видів господарської діяльності”, можуть здійснюватись тільки на підставі ліцензії;

г) депутати місцевих рад не вправі займатись підприємництвом;

д) військовослужбовці можуть займатись підприємництвом”.

Прокоментуйте всі варіанти відповідей з правової точки зору.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Закон України „Про підприємництво” від 7 лютого 1991 р. (стаття 4) // Голос України. – 1991. - № 44. – 5 березня.
3. Закон України «Про споживчу кооперацію» від 10 квітня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 30. – Ст. 414.
4. Закон України “Про статус депутатів місцевих рад” від 11 липня 2002р. // Урядовий кур'єр. – 2002. - № 140. – 2 серпня.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 49 - 50.
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 45 — 48.
7. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. // Офіційний вісник України. - 2010. - № 92. – Ст. 3248.
8. Закон України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” від 22 вересня 2011 р. // Урядовий кур'єр. - № 208. - 9 листопада.
9. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22 березня 2012 р. // Урядовий кур'єр. – 2012. - № 85. – 16 травня.
10. Закон України “Про запобігання корупції” від 14 жовтня 2014 р. (ст.25) // Урядовий кур'єр. - 2014. - № 205. - 5 листопада.
11. Закон України “Про ліцензування видів господарської діяльності” від 2 березня 2015 р. // Голос України. - 2015. - № 56. - 28 березня.
12. Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1992 р. № 731 // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/731-92-%D0%BF/paran158>
13. Положення про Раду бізнес-омбудсмена, схвалене постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 691 // Офіційний вісник України. - 2014. - № 98. - Ст. 2847.
14. Jakubiec Andrej Polish Commercial Law in the Time of Transformation and European Integration. Chosen Aspects (Тренди в польському комерційному

- праві під час політичної трансформації та європейської інтеграції) / А. Jakubiec // Вісник Національної академії правових наук України. - 2016. - № 3 (86). - С. 75-83.
15. Апанасенко К.І. Про теорію адміністративно-господарського права та адміністративно-господарських правовідносин / К.І. Апанасенко // Актуальні проблеми юридичної науки і практики. - 2016. - № 1.
  16. Апаров А. М., Онищенко О. М. Господарське право України. Підручники та навчальні посібники. Том 1: Загальна частина / А. М. Апаров, О. М. Онищенко. – К.: Видавництво Істина, 2016. – 452 с.
  17. Байда Б. Ф. Правовий господарський порядок в Україні : оптимальне поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб`єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів / Б. Ф. Байда // Вісник національного університету "Львівська політехніка". Серія "Юридичні науки". - 2016. - № 850. - С. 129-138.
  18. Безух О. Проблеми правового забезпечення державного регулювання і державного управління у сфері підприємницької діяльності у контексті інтеграції до світової економіки / О. Безух // Право України. – 2008. - № 10. – С. 78. – 85.
  19. Беяневич О.А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О.А. Беяневич. -К.: Юрінком Інтер, 2006. - 592 с.
  20. Беяневич О. А. Про цілі договірного права в епоху цифрової економіки Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 35-річчю кафедри господарського права Донецького національного університету імені Василя Стуса (м. Вінниця, 11–12 жовтня 2019 р.). Наук. ред. А. Г. Бобкова, А. М. Захарченко. - Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2019. - С. 56-58.
  21. Бігняк О. В. Підприємництво як предмет правового регулювання в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / О. В. Бігняк; НАН України. Ін-т екон.-прав. дослідж. — Донецьк, 2007. — 17 с.
  22. Бобкова А. Чи є майбутнє у Господарського кодексу України? / А. Бобкова // https://coordynata.com.ua/ci-e-majbutne-u-gospodarskogo-kodeksu-ukraini?fbclid=IwAR11L_j8oFc1_O87tOz-EcJ8tQf-DLD7at--3crNw5_oQxeNdDoqHk4W4Kc
  23. Бобкова А., Захарченко А. Види організаційно-господарських відносин / А. Бобкова, А. Захарченко // Право України. - 2019. - № 8. - С. 65 — 80.
  24. Веленто И. И., Елисеев В.С. Теория экономического права: Учеб. пособие / И.И. Веленто, В.С. Елисеев. – Мн.: Книжный Дом, 2006. – 416 с.
  25. Вінник О.М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина) / О.М. Вінник. - Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. - 240 с.
  26. Віхров О. Недоговірні організаційно-господарські зобов'язання та їх види / О. Віхров // Вісник Академії правових наук України. – 2011. - № 2. – С. 141 – 149.

27. Віхров О. Організаційно-господарські правовідносини: загальне та особливе / О. Віхров // Підприємництво, господарство і право. - 2007. - № 9. - С. 100 – 103.
28. Віхров О. Організаційно-господарські правовідносини у галузі будівельної діяльності / О. Віхров // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - № 10.
29. Віхров О. Управління господарською діяльністю як категорія господарського права / О. Віхров // Право України. - 2007. - № 12. - С. 47 – 52.
30. Віхров О. Щодо співвідношення Цивільного та Господарського кодексів України / О. Віхров // Право України. - 2003. - № 10. - С. 135 – 139.
31. Віхров О. Юридичні факти як підстави виникнення, зміни і припинення господарських правовідносин // Право України. - 2008. - № 7. - С. 53 – 57.
32. Віхров О., Віхров С. Суб'єкти організаційно-господарських повноважень як учасники відносин у сфері господарювання / О. Віхров, С. Віхров // Підприємництво, господарство і право. - 2006. - № 12. - С. 120 – 124.
33. Віхров О.П. Організаційно-господарські правовідносини. Монографія / О. П. Віхров. - К.: Видавничий Дім „Слово”, 2008. - 512 с.
34. Віхров О.П., Віхрова І.О. Про систему господарського права / О.П. Віхров, І.О. Віхрова // Економіка та право. 2017. - № 1 (46). - С. 28 — 33.
35. Геєць В., Гриценко А. Економічні засади правового регулювання господарських відносин / В. Геєць, А. Гриценко // Економіка України. - 2008. - № 5. - С. 4 – 18.
36. Гончаренко О. Види саморегулювання господарської діяльності / О.Гончаренко // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 11. - С.68-72.
37. Гончаренко О. Засоби саморегулювання господарської діяльності за директивами Європейського Союзу / О. Гончаренко // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 9. - С. 39-44.
38. Гончаренко О.М. Питання мети, функцій та завдань саморегулювних організацій / О. М. Гончаренко // Часопис Київського університету права. - 2018. - № 3. - С. 146 - 150.
39. Господарське право: навч. посіб. для підгот. до іспитів / В.С. Мілаш. - Харків : Право, 2015. - 328 с.
40. Господарське право: підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін.; за заг ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. - Х.: Право, 2012. - 696 с.
41. Господарське право: Підручник; за ред. ОП Подцерковного. - Х.: Одісей, 2012.
42. Господарський кодекс України. Науково-практичний коментар / За ред. Коссака В. М. - К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. - 672 с.
43. Данильєва И. Становление торгового права в Украине: историко-методологический аспект // Підприємництво, господарство і право. - 2002. - №7. - С. 3 – 6.

44. Джабраїлов Р.А., Малолітнева В.К., Гудіма Т.С. Перспективи модернізації господарського законодавства України в контексті концепції сталого розвитку // Економіка та право. - 2018. Серія "Право". - № 2 (50). - С. 3 — 19.
45. Досвід Німеччини щодо регулювання економічних відносин / О. О. Альохін, О. В. Горбатюк // Вісник господарського судочинства. - 2016. - № (2-3). - С. 113- 120.
46. Довгаль К.М. Зарубіжний досвід кодифікації господарського законодавства на прикладі Республіки Казахстан / К.М. Довгаль, Н.М. Кондрашина // Вісник господарського судочинства. - 2016. - № 2-3. - С. 121-127.
47. Європейські стандарти законотворчої діяльності : [зб. док. : пер. з інозем. мов] / Верховна Рада України, Ін-т законодавства ; [заг. ред. В. О. Зайчука ; упоряд.: О. Л. Копиленко та ін. ; пер.: Л. В. Білоусов та ін.]. - Київ : Парламент. вид-во, 2014. - 382 с.
48. Задихайло Д. Право на підприємницьку діяльність у системі відносин правового господарського порядку / Д. Задихайло // Вісник Академії правових наук України. – 2011. - № 2. – С. 112 – 122.
49. Задихайло Д. Економічна та господарсько-правова політика держави: співвідношення та законодавче забезпечення / Д. Задихайло // Вісник Академії правових наук України. – 2012. - № 1. – С. 127 – 137.
50. Задихайло Д. Модернізація правового господарського порядку в Україні (визначення масштабу проблематики) / Д. Задихайло // Вісник Академії правових наук України. – 2011. - № 4. – С. 114 – 125.
51. Захарченко А. Руйнування фундаменту // https://zib.com.ua/ua/140846-vr_mozhe_umozhliviti_prihovanu_privatizaciyu_derzhavnogo_ta_.html?fbclid=IwAR09sRpLG1jPMrkQmFCgOrPL_L2kR1Pvhj3_t_opd_d4-yoGYsZNGVGlyLQ
52. Зельдіна О., Гришко В. Поняття та напрями модернізації господарського законодавства / О. Зельдіна, В. Гришко // Юридична Україна. - 2015. - № 7-8.
53. Знаменский Г.Л. Новое хозяйственное право. Избранные труды: сб. науч. трудов / Г. Л. Знаменский. – К.: Юринком Интер, 2012. – 488 с.
54. Знаменский Г.Л. Хозяйственная деятельность как предмет хозяйственного права // Знаменский Г.Л. Новое хозяйственное право. Избранные труды: сб. науч. трудов / Г. Л. Знаменский. – К.: Юринком Интер, 2012. – 488 с.
55. Знаменський Г. Економічна політика і законодавство // Право України. – 2008. - № 7. – С. 40 – 42.
56. Знаменський Г. Господарське право України: сучасний стан та перспективи / Г. Знаменський // Юридична Україна. - 2015. - № 10-12 (154-156). - С. 91-97.
57. Знаменський Г.Л. Господарське законодавство України: формування і перспективи розвитку. — К.: Наукова думка, 1996.

58. Исаев И.А. Становление хозяйственно-правовой мысли в СССР (20-е годы). – М.: Юридическая литература, 1986. – 176 с.
59. Канашевский В.А. Международные (межгосударственные) обычаи как регуляторы частноправовых отношений // *Государство и право*. – 2008. - №7. – С. 88 – 92.
60. Коваль В.М. Колізії між нормами господарського права та нормами цивільного права / В. М. Коваль // *Вісник господарського судочинства*. – 2010. № 1.- С. 103 – 110.
61. Коваль І., Павлюченко Ю. Охоронна функція господарського права / І.Коваль, Ю. Павлюченко // *Право України*. - 2019. - № 8. - С. 15 — 30.
62. Козачук М. Види обмежень свободи підприємницької діяльності / М. Козачук // *Підприємництво, господарство і право*. - 2011. - № 5. – С. 138 – 141.
63. Козачук М. До питання про принципи господарського права / М. Козачук // *Підприємництво, господарство і право*. – 2010. - № 5. – С. 24 – 27.
64. Коростей В. Нормотворча діяльність суб'єктів господарювання / В. Коростей // *Право України*. – 2005. - № 4. – С. 50 – 53.
65. Коростей В. Система правового регулювання господарювання: реалізація і перспективи / В. Коростей // *Право України*. – 2007. - № 4. – С. 78 – 84.
66. Кочин В.В. Види господарської діяльності юридичних осіб: проблеми теорії та практики / В.В. Кочин // *Юридичний вісник повітряного і космічного права*. - 2016. - № 1. - С. 139-144.
67. Кравець І.М. Правове становище суб'єктів організаційно-господарських повноважень: монографія / І.М. Кравець. - К.: Юрінком Інтер, 2010. – 240 с.
68. Кравець І.М. Правовий статус суб'єктів організаційно-господарських повноважень за Господарським кодексом України / І.М. Кравець // *Вісник господарського судочинства*. – 2008. - № 1. – С. 157 – 168.
69. Крутов В. Розвиток саморегулювання підприємницької та професійної діяльності в Україні як елемент становлення недержавної системи безпеки / В. Крутов // *Підприємництво, господарство і право*. – 2012. - № 9.
70. Лихтей М. Развитие советского хозяйственного права во второй половине 20-х годов XX века // *Підприємництво, господарство і право*. – 2011. - № 8.
71. Лихтей М. Русская Правда как кодификация хозяйственных отношений XI-XII вв. / М. Лихтей // *Підприємництво, господарство і право*. – 2012. - №2.
72. Мамутов В. Господарський кодекс у системі правового забезпечення економіки в Україні // *Право України*. – 2012. - № 1-2. – С. 203 – 215.
73. Мамутов В. Конституция и развитие хозяйственного законодательства // *Предпринимательство, хозяйство и право*. – 1997. - № 1. – С. 3 – 6.
74. Мамутов В.К. Экономика и право: Сб. науч. тр. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
75. Махінчук В. Підприємництво як об'єкт приватноправового регулювання /

- В. Махінчук // Право України. - 2015. - № 8.
- 76.** Махінчук В. Поняття та сутність саморегулювання підприємницьких відносин / В. Махінчук // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - №12.
- 77.** Махінчук В. Приватноправові та публічно-правові засади регулювання підприємницької діяльності / В. Махінчук // Право України. - 2015. - № 11.
- 78.** Машковська Л.В. Правовий статус некомерційних суб'єктів господарювання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Л. В. Машковська; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - О., 2012. - 18 с.
- 79.** Мельник Р.С. Адміністративно-господарське право як структурний елемент системи адміністративного права: зарубіжний досвід та національні особливості / Р.С. Мельник // Право і безпека. – 2010. – № 2 (34). - С. 55 — 59.
- 80.** Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. – К.: Юрінком Інтер, 2019. - 816 с.
- 81.** Оверчук С. Господарський кодекс України: скасувати не можна залишити // Підприємництво, господарство і право. – 2008. - № 9.
- 82.** Петров Є.В. Адміністративно-господарське право як підгалузь адміністративного права України: дис. ... д-ра юрид. наук (12.00.07) / Є.В. Петров. - Х.: ХНУВС, 2012.
- 83.** Подцерковний О.П. Критерії зваженого підходу до узгодження Господарського та Цивільного кодексу України та подальшого розвитку кодифікації / О.П. Подцерковний // https://coordynata.com.ua/kriterii-zvazhenogo-pidhodu-do-uzgodzenna-gospodarskogo-ta-civilnogo-kodeksu-ukraini-ta-podalsogo-rozvitku-kodifikacii?fbclid=IwAR1hVTCPfiFQpKJGzFcgYWNyYpL3_i4vQhVOAkt7VT8ldUqlWx99bu3gwbQ
- 84.** Подцерковний О.П. Сучасне економічне (господарське) право європейських країн як новий щабель розвитку комерційного права / О.П. Подцерковний // <https://coordynata.com.ua/sucasne-ekonomicne-gospodarske-pravo-evropejskih-krain-ak-novij-sabel-rozvitku-komercijnogo-prava?fbclid=IwAR04qkhd8gamleTaQIDO9lkjoMEfsMKF2xNG5V-GiYO4nQEluV4-8Yj-AfY>
- 85.** Присяжнюк А. Цивільний та Господарський кодекси України: проблемні аспекти практичного застосування // Право України. – 2005. - № 3. – С. 101 – 103.
- 86.** Рабінович А. До питання про виявлення структурного статусу господарського права в системі права України (методологічні аспекти) / А. Рабінович // Право України. - 2015. - № 7. - С. 105 — 109.
- 87.** Скасування Господарського кодексу: які наслідки можливі для економіки та правової системи України // <https://sud.ua/ru/news/publication/157152-skasuvannya-gospodarskogo-kodeksu-yaki-naslidki-dlya-ekonomiki-ta-pravovoyi-sistemi->

ukrayini?fbclid=IwAR32scicjDs1GV8SKLcqFRoI4II7a2NwPWjaUAZPqeM
WvshMeQ74uUT1-yk

88. Статті учасників круглого столу «Проблеми та перспективи реформування господарського законодавства України» // Вісник господарського судочинства. - 2016. - № 2-3.
89. Титова О. Концепція та програма модернізації господарського законодавства України / О. Титова // Право України. – 2008. - № 6. – С. 73 – 77.
90. Толкачова Н.Є. Звичаєве право: Навч. посібник. — К.: Видавничо-поліграф. центр «Київський університет», 2005. — 367 с.
91. Устименко В., Гудіма В. Міграція, монетарна політика та сталий розвиток: господарсько-правовий вимір // Право України. - 2019. - № 8. - С. 31 — 46.
92. Устименко В.А. Проблеми та перспективи реалізації положень Угоди про асоціацію з ЄС: економіко-правові аспекти // Економіка та право. - 2017. - № 3 (48). - С. 54 — 62.
93. Устименко В.А., Джабраїлов Р. А. Господарський кодекс України — шлях до європейських правових традицій / В. А. Устименко, Р. А. Джабраїлов // Вісник господарського судочинства. - 2016. - № 1. - С. 146 — 152.
94. Устименко В.А., Джабраїлов Р.А. Конституційні засади економічної системи України. Донецьк: Інститут економіко-правових досліджень НАН України, 2011.
95. Хозяйственное право: Учебник. / В. К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин и др.; Под ред. Мамутова В. К. – К.: Юринком Интер, 2002. – 912 с.
96. Чому наслідком скасування ГК може стати примусова ліквідація сотень тисяч суб'єктів господарювання // https://sud.ua/ru/news/publication/157399-chomu-naslidkom-skasuvannya-gk-mozhe-stati-primusova-likvidatsiya-soten-tisyach-subyektiv-gospodaryuvannya?fbclid=IwAR376dz2SOEFbXODH7gt4r0YFZakCYcZdywez2IodOBkbHSr_JAw-_p7iiM
97. Шаповалова О.В. Адаптація господарського законодавства до вимог сталого розвитку: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.04 / О. В. Шаповалова; НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. — Донецьк, 2007. — 35 с.
98. Шаповалова О. Концептуальні засади реалізації права на розвиток і господарське законодавство // Підприємництво, господарство і право. – 2008. - № 6.
99. Шаповалова О. Шляхи подолання неузгодженостей у цивільному та господарському законодавстві України // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - № 3. – С. 25 – 26.
100. Штобер Рольф. Хозяйственно-административное право. Основы и проблемы. Мировая экономика и внутренний рынок; пер. с нем. / Р. Штобер. - М.: Волтерс Клувер, 2008. - 400 с.

101. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.
102. Щербина В. До питання щодо рекодифікації цивільного законодавства // Голос України. - 2019. - № 246. - 21 грудня. - С. 5.

Семінарське заняття 2. Основні напрями та форми участі держави і місцевого самоврядування у регулюванні господарської діяльності

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Поняття і види правових форм державного керівництва економікою.
2. Поняття і види методів державного керівництва економікою.
3. Поняття державної регуляторної політики. Суб'єкти та етапи регуляторної діяльності.
4. Ліцензування господарської діяльності.
5. Дозвільна система у сфері господарської діяльності.
6. Нормативно-правові основи технічного регулювання у сфері господарювання.
7. Основи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

Теми для написання рефератів

1. Наукові теорії, що обґрунтовують необхідність державного регулювання економіки.
2. Основні напрями економічної політики держави.
3. Державна підтримка суб'єктів господарювання: поняття та форми.
4. Реформування законодавства про ліцензування господарської діяльності в останні роки.
5. Органи місцевого самоврядування як учасники відносин у сфері господарювання.
6. Основні напрямки державного управляючого впливу на господарську діяльність в окремих галузях і сферах економіки (ІТ-сектор, будівельна галузь, сільське господарство тощо).
7. Відповідальність у правовідносинах з ліцензування господарської діяльності.
8. Функціонування центрів надання адміністративних послуг в Україні: правові основи, вимоги до матеріально-технічної бази та організації діяльності.
9. Проблеми становлення законодавства про правове регулювання дозвільних відносин у сфері господарської діяльності.
10. Основні проблеми системи нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності на сучасному етапі розвитку господарського законодавства.
11. Засади правового регулювання контролю якості продукції (робіт, послуг).

12. Правове забезпечення цифровізації української економіки.
13. Дискусійні питання легалізації грального бізнесу в Україні.
14. Роль органів місцевого самоврядування у розвитку підприємництва в територіальних громадах.
15. Публічні закупівлі як засіб державного регулювання господарської діяльності.
16. Зміни організаційно-господарських повноважень органів місцевого самоврядування в контексті реформи децентралізації.

Завдання

1. Яким чином визначаються вимоги, які пред'являються до осіб, що займаються ліцензованими видами господарської діяльності?
2. Якими можуть бути наслідки у випадку здійснення ліцензованого виду господарської діяльності без ліцензії?
3. Чи повинен суб'єкт господарювання отримувати ліцензію для філіалу, що розташований в іншій області, чи філіал може здійснювати господарську діяльність на основі ліцензії, виданої суб'єкту господарювання?

Ситуаційні задачі

Задача 1

Товариство з обмеженою відповідальністю, утворене працівниками магазину, викупило цей магазин у процесі приватизації на відкритому конкурсі. Магазин був розташований у віддаленому районі міста, відкрився недавно. Результати роботи протягом декількох місяців показали, що магазин нерентабельний. Крім того, товариству було відмовлено у видачі ліцензії на торгівлю алкогольними напоями, посилаючись на те, що недалеко від магазину розташоване професійно-технічне училище з гуртожитком, і тому алкогольні напої у цьому місці взагалі не повинні продаватись. Тому товариство вирішило закрити магазин, а у його приміщеннях установити гральні автомати.

Чи вправі товариство вчинити у вказаний спосіб? Чи правомірними є дії уповноважених органів державної влади щодо відмови ТОВ у видачі ліцензії на торгівлю алкогольними напоями?

Задача 2

Черкаське турагентство „Смолоскип”, що займається турагентською і туроператорською діяльністю, було засновано у 2003 р. в організаційно-правовій формі виробничого кооперативу. З часом у турагентства виникла необхідність внести зміни до установчих документів.

Коли була підготовлена нова редакція установчих документів, перед керівництвом агентства постало питання щодо ліцензії на право здійснювати туроператорську діяльність. Ліцензія була видана агентству у 2010 р.

Чи зберігатиме дію ліцензія на право здійснювати туроператорську діяльність після того, як документи агентства будуть змінені?

Тести

1. Загальні засади технічного регулювання у сфері господарювання визначаються законами України:

- а) „Про стандартизацію”;
- б) „Про сертифікацію”;
- в) „Про підтвердження відповідності”;
- г) „Про стандарти та технічні регламенти”.

2. Суб'єктами стандартизації є:

- а) рада стандартизації та технічного регулювання;
- б) центральний орган виконавчої влади з питань стандартизації;
- в) технічні комітети сертифікації;
- г) територіальні органи Антимонопольного комітету України;
- д) правильна відповідь відсутня.

3. За загальним правилом, ліцензія на право здійснення певного виду господарської діяльності видається:

- а) строком на 3 роки
- б) строком на 5 років
- в) залежно від виду господарської діяльності – строком на 1 рік або на 3 роки
- г) на необмежений строк
- д) на строк, що визначається органом ліцензування

4. Якщо інше не встановлено законом, строк здійснення планового заходу державного нагляду (контролю) не може перевищувати:

- а) 15 календарних днів
- б) 10 робочих днів
- в) 20 робочих днів
- г) 5 робочих днів для суб'єктів малого підприємництва і 10 робочих днів для інших суб'єктів підприємництва
- д) 30 днів
- е) правильна відповідь відсутня

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Закон України „Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів” від 19 грудня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 46. - Ст. 345.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 49 - 50.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Го лос України. – 2003. -

- № 45 - 48.
5. Закон України “Про кооперацію” від 10 липня 2003 р. // Урядовий кур’єр. – 2003. - № 158. – 27 серпня.
  6. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 49. – Ст. 527.
  7. Закон України „Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” від 6 вересня 2005 р. // Урядовий кур’єр. – 2005. - № 188. – 5 жовтня.
  8. Закон України „Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” від 5 квітня 2007 р. // Урядовий кур’єр. – 2007. - № 113. – 27 червня.
  9. Закон України «Про заборону грального бізнесу в Україні» від 3 червня 2009 р. // Голос України. – 2009. - № 116. – 25 червня.
  10. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. // Офіційний вісник України. - 2010. - № 92. – Ст. 3248.
  11. Закон України „Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності” від 19 травня 2011 р. // Урядовий кур’єр. – 2011. - № 134. – 26 липня.
  12. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22 березня 2012 р. // Урядовий кур’єр. – 2012. - № 85. – 16 травня.
  13. Закон України “Про адміністративні послуги” від 6 вересня 2012 р. // Відомості Верховної Ради. - 2013. - № 32. - Ст. 409.
  14. Закон України “Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць” від 6 вересня 2012 р. // Відомості Верховної Ради. - 2013. - № 32. - Ст. 410.
  15. Закон України “Про державну підтримку розвитку індустрії програмної продукції” від 16 жовтня 2012 р. // Відомості Верховної Ради. - 2013. - № 47. - Ст. 656.
  16. Закон України «Про стандартизацію» від 5 червня 2014 р. // Урядовий кур’єр. – 2014. - № 121. – 9 липня.
  17. Закон України “Про державну допомогу суб’єктам господарювання” від 1 липня 2014 р. // Відомості Верховної Ради.- 2014. - № 34. - Ст. 1173.
  18. Закон України “Про технічні регламенти та оцінку відповідності” від 15 січня 2015 р. // Урядовий кур’єр. – 2015. - № 35. – 25 лютого.
  19. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2 березня 2015 р. // Урядовий кур’єр. – 2015. - № 64. – 8 квітня.
  20. Постанова Кабінету Міністрів України „Деякі питання надання державних платних (адміністративних) послуг, видачі документів дозвільного характеру” від 1 липня 2009 р. № 724 // Урядовий кур’єр. – 2009. - № 128. – 18 липня.
  21. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження переліку певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, які не можуть провадитися на підставі подання декларації відповідності матеріально-технічної бази суб’єкта

- господарювання вимогам законодавства” від 25 серпня 2010 р. № 725 // Урядовий кур’єр. – 2010. - № 157. – 27 серпня.
- 22.** Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України” від 5 серпня 2015 р. №609 // Офіційний вісник України. – 2015. - № 68. – Ст. 2232.
- 23.** Постанова Кабінету Міністрів України „Деякі питання набуття права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності за декларативним принципом” від 7 грудня 2016 р. № 922 // Урядовий кур’єр. – 2016. - № 233. - 10 грудня.
- 24.** Рішення Європейського Суду з прав людини від 27 червня 2019 р. у справі “ТОВ “Світ розваг” та інші проти України” // Право України. - 2019. - № 8. - С. 297 — 300.
- 25.** Апанасенко К.І. Актуальні питання функціонування центрів надання адміністративних послуг і дозвільних центрів // Розумовські зустрічі: збірник наукових праць / Інститут законодавства Верховної ради України; Український інститут національної пам’яті; Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України; Сіверський центр післядипломної освіти; Сіверський інститут регіональних досліджень. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2015. – Вип. 2. – 230 с. - С. 64 — 74.
- 26.** Апанасенко К.І. Господарська компетенція органів місцевого самоврядування і реформи останніх років // Вісник господарського судочинства. - 2014. - № 1.
- 27.** Апанасенко К.І. Державне регулювання та нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності: навч. посіб. / К. І. Апанасенко ; Міністерство освіти і науки України, Чернігівський національний технологічний університет. - Чернігів : ЧНТУ, 2018. - 275 с.
- 28.** Апанасенко К.І. Дозвільна система у сфері господарської діяльності: науково-практичний коментар Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»: законодавство: судова практика: наук.-практ. посіб. / К.І. Апанасенко. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 312 с.
- 29.** Апанасенко К.І. Зміни організаційно-господарських повноважень органів місцевого самоврядування: тенденції останнього десятиліття / К. І. Апанасенко // Вісник господарського судочинства. - 2011. - № 4. - С.120-128.
- 30.** Апанасенко К. І. Нормативно-правова база технічного регулювання у сфері господарювання: питання класифікації / К. І. Апанасенко // Вісник господарського судочинства. - 2010. - № 4. - С. 119-125.
- 31.** Апанасенко К.І. Про джерела правового регулювання дозвільних відносин у сфері господарської діяльності // Економіка та право. Серія “Право”. - 2019. - №3. - С. 3 — 23.

32. Апанасенко К. І. Про джерела правового регулювання дозвільних відносин у сфері господарської діяльності // Економіка та право. Серія "Право". - 2019. - № 3.
33. Апанасенко К.І. Форми субсидування (державної підтримки) окремих галузей економіки / К. І. Апанасенко // Вісник господарського судочинства. - 2011. - № 5. - С.123-132.
34. Апанасенко К.І. Юридична природа дозвільних відносин у сфері господарської діяльності / К. І. Апанасенко // Вісник господарського судочинства. - 2011. - № 6. - С.128-137.
35. Апаров А.М., Онищенко О.М. Господарське право України. Підручники та навчальні посібники. Том 1: Загальна частина / А. М. Апаров, О. М. Онищенко. –К.: Видавництво Істина, 2016. – 452 с.
36. Ашихміна О. Органи місцевого самоврядування як учасники відносин у сфері господарювання / О. Ашихміна // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - №9.
37. Баженова А. Реформування нормативно-правового регулювання ліцензування господарської діяльності / А. Баженова // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - № 6. - С. 104-108.
38. Бакалінська О. Правове регулювання державної допомоги суб'єктам господарювання / О. Бакалінська // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2017. - № 3. - С. 24-33.
39. Безух О. Технічне регулювання у сфері господарювання / О. Безух // Право України. - 2018. - № 5. - С. 30 - 45.
40. Бекірова Е. Правова природа інституту ліцензування певних видів господарської діяльності / Е. Бекірова // Підприємництво, господарство і право. - 2007. - № 10. - С. 95-97.
41. Богдан А.Й. Порівняльна характеристика регулювання надання державної підтримки сільськогосподарським виробникам у законодавстві України і ЄС / А.Й. Богдан // Вісник господарського судочинства. – 2009. - №6. – С. 116 – 122.
42. Вільямсон О.Е. Економічні інституції капіталізму: фірми, маркетинг, укладання контрактів / О.Е. Вільямсон. - Київ : АртЕк, 2001. - 457 с.
43. Вінник О.М. Господарське право : курс лекцій (загальна частина) / О.М. Вінник. - Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. - 240 с.
44. Вінник О.М. Правове регулювання корпоративних відносин в умовах громадянського суспільства та цифровізації / О.М. Вінник // Юридична Україна. - 2018. - № 3-4 (183-184). - С. 90-99.
45. Вінник О.М. Цифровізація економіки: проблеми нормативно-правового забезпечення / О.М. Вінник // Юридична Україна. - 2018. - № 1-2 (181-182). - С. 43-51.
46. Воловик О.А. Погляд на право і розвиток економіко-правового дискурсу: монографія / О.А. Воловик. - К.: Юрінком Інтер, 2014. - 272 с.
47. Гамбург І. Формування та розвиток законодавства про технічне регулювання господарської діяльності / І. Гамбург // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 6. – С. 16 – 19.

48. Господарське право: навч. посіб. для підгот. до іспитів / В. С. Мілаш. - Харків: Право, 2015. - 328 с.
49. Господарське право: Підручник / За ред. О. П. Подцерковного. – Х.: Одісей, 2010. – 640 с.
50. Джабраїлов Р., Малолітнева В. Публічні закупівлі як засіб державного регулювання господарської діяльності та реалізації цілей сталого розвитку // Право України. - 2019. - № 8. - С. 47 — 64.
51. Дерев'янка Б.В. Нові види господарської діяльності як резерв розширення предмета регулювання господарським законодавством // Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 35-річчю кафедри господарського права Донецького національного університету імені Василя Стуса (м. Вінниця, 11-12 жовтня 2019 р.). Наук. ред. А.Г. Бобкова, А.М. Захарченко. - Вінниця: ТОВ Віндрук, 2019. - 254 с. - С. 80-81.
52. Добровольська В. Засоби державного регулювання підприємницької діяльності / В. Добровольська // Підприємництво, господарство і право. – 2006. - № 2. – С. 89 – 91.
53. Захарченко А.М. Господарська компетенція місцевих державних адміністрацій: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / А. М. Захарченко; НАН України. Ін-т екон.-прав. дослідж. — Донецьк, 2007. — 20 с.
54. Зельдіна О.Р. Податкові пільги як складова інвестиційної привабливості України / О. Р. Зельдіна, В. В. Гришко // Юридична Україна - 2018. - № 1-2 (181-182). - С. 52-58.
55. Компетенція місцевих органів виконавчої влади, регіональних і міських органів місцевого самоврядування у сфері господарювання / НАН України, Ін-т економіко-прав. дослідж.; упоряд. О. О. Ашурков та ін.; за заг. ред. В. К. Мазутова. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 320 с.
56. Контроль і перевірки у сфері господарської діяльності: коментар законодавства, нормативно-правові акти, судова практика // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2011. - № 2.
57. Кравець І. Ретроспектива інституту суб'єктів організаційно-господарських повноважень в Україні / І. Кравець // Підприємництво, господарство і право. – 2006. - №10. – С. 35 – 38.
58. Кравець І.М. Правове становище суб'єктів організаційно-господарських повноважень: монографія / І. М. Кравець. - К.: Юрінком Інтер, 2010. – 240 с.
59. Крупка Ю. М. Ліцензування господарської діяльності в Україні. Коментар законодавства. Судова практика / Ю.М. Крупка // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2010. - № 1.
60. Крупчан О., Перепелюк В. Напрями удосконалення процедури видачі ліцензії на здійснення певного виду господарської діяльності / О. Крупчан, В. Перепелюк // Юридична Україна. – 2008. - № 5.

61. Кулага Е. Правове забезпечення інституційних перетворень у системі технічного регулювання в Україні / Е. Кулага // Підприємництво, господарство і право. - 2015. - № 11 (239). - С. 12-16.
62. Кулакова Є.В. Господарська компетенція обласних рад та обласних державних адміністрацій: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Є. В. Кулакова ; НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. — Донецьк, 2009. — 20 с.
63. Ліллемяе О. Концепція поняття "державна допомога" / О. Ліллемяе // Право України. - 2018. - № 5. - С. 46-59.
64. Ліллемяе О.Е. Господарсько-правове забезпечення державної допомоги суб'єктам господарювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Ліллемяе Олена Едуардівна; НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. - Київ, 2017. - 20 с.
65. Мілаш В.С. До питання про господарсько-правове забезпечення цифровізації економіки // Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 35-річчю кафедри господарського права Донецького національного університету імені Василя Стуса (м. Вінниця, 11-12 жовтня 2019 р.). Наук. ред. А.Г. Бобкова, А.М. Захарченко. - Вінниця: ТОВ Віндрук, 2019. - 254 с. - С. 133-135.
66. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. – К.: Юрінком Інтер, 2019. - 816 с.
67. Попелюк В.П. Правове регулювання відносин контролю у сфері господарювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / В. П. Попелюк ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". — О., 2011. — 18 с.
68. Рогозян Ю.С. Аналіз джерельної бази з питань стимулювання підприємницької діяльності/ Ю.С. Рогозян // Економіка та право. Серія "Право". - 2015. - № 2 (41). - С. 31 — 37.
69. Розовский Б.Г. Рынок в ожидании эпохи социализма оцифрованной экономики: монография. - Северодонецк, 2019.
70. Сакоян Д. Правове регулювання розроблення державних стандартів України / Д. Сакоян // Право України. – 2007. - № 9. – С. 27 — 31.
71. Сакоян Д.І. Правове регулювання стандартизації в промисловості: автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.04) / Д. І. Сакоян. – К.: МАУП, 2011. – 18 с.
72. Устименко В.А. Экономико-правовые основы осуществления децентрализации в Украине / В.А. Устименко // Економіка та право. Серія "Право". - 2017. - № 1 (46). - С. 17 — 23.
73. Шабанов Р. Щодо поняття господарсько-правових засобів державного регулювання економіки за законодавством України / Р. Шабанов, М. Ждан // Підприємництво, господарство і право . - 2016. - № 11. - С. 84-88.
74. Шаповалова О. Принципи інституціоналізації цифрової інфраструктури контролю у сфері господарювання / О. Шаповалова // Право України. - 2019. - № 8. - С. 94 — 106.

- 75.Шпомер А.І. Ліцензування господарської діяльності (господарсько-правовий аспект) / А.І. Шпомер. – Автореф. дис... канд. юрид. наук (12.00.04). – К.: Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2006. – 20 с.
- 76.Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.
- 77.Щербина В.С. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування як учасники відносин у сфері господарювання / В.С. Щербина // Вісник господарського судочинства. – 2008. - № 1. – С. 111 – 117.
- 78.Щербина В.С. Суб'єкти господарського права: монографія / В. С. Щербина. – К.: Юрінком Інтер, 2008.

Семінарське заняття 3. Суб'єкти господарських правовідносин та суб'єкти господарювання. Загальні засади майнових відносин у сфері господарювання

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Поняття, ознаки, види суб'єктів господарських правовідносин.
2. Участь держави, органів державної влади, органів місцевого самоврядування в господарській діяльності.
3. Поняття, ознаки та види суб'єктів господарювання.
4. Установчі документи суб'єктів господарювання.
5. Порядок створення суб'єктів господарювання.
6. Порядок припинення суб'єктів господарювання.
7. Поняття корпоративного права і корпоративних відносин.
8. Поняття і склад майна суб'єктів господарювання.
9. Право власності, право господарського відання та оперативного управління.
10. Поняття й ознаки цінних паперів як особливого виду майна суб'єктів господарювання.

Теми для написання рефератів

1. Порядок електронної реєстрації підприємців.
2. Корпоративні відносини як особливий вид господарських відносин.
3. Правові проблеми й шляхи боротьби з нелегальною господарською діяльністю.
4. Перспективи зміни організаційно-правових форм господарювання.
5. Правовий режим функціонування Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, порядок отримання інформації з Реєстру.

6. Роль Антимонопольного комітету України у процесі створення та припинення діяльності суб'єктів господарювання.
7. Особливості правового режиму майна Національної академії наук України, галузевих академій наук.
8. Правовий режим майна Збройних Сил України.
9. Зміни правового режиму державного майна в останнє десятиліття.
10. Зміни в законодавстві, що визначає правовий режим комунального майна, в останні роки.
11. Особливості правового режиму майна спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст.
12. Передача об'єктів права державної та комунальної власності як підстава виникнення й припинення права державної та комунальної власності.
13. Історія формування інституту комунальної власності в українському законодавстві.
14. Дискусія щодо права господарського відання та оперативного управління як належних речових прав у сучасних умовах господарювання.
15. Особливості управління корпоративними правами держави.

Завдання

1. Дайте визначення організаційно-правової форми. Чи є перелік організаційно-правових форм вичерпним? Чи наявні у законодавстві випадки, коли для засновників суб'єкта господарювання визначається певна організаційно-правова форма?

2. Що таке статутний капітал? Як він утворюється? Чи наявні у законодавстві вимоги до мінімального розміру статутного капіталу певних видів суб'єктів господарювання і для яких саме?

3. Які органи здійснюють державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців? Які строки встановлені для державної реєстрації? З якого моменту обчислюються ці строки? Які наслідки настають у випадку порушення цих строків або відмови в державній реєстрації?

4. З якого моменту суб'єкт господарювання вважається: створеним; таким, що припинив свою діяльність?

5. Чи може зареєстрований суб'єкт господарювання не здійснювати жодної діяльності? Чи пов'язані з цим будь-які наслідки?

6. У якому порядку створюються господарські організації, які діють на підставі модельних статутів? Чи наявні у них установчі документи? Яким чином здійснюється державна реєстрація таких організацій?

7. Надайте визначення поняття реорганізації. Назвіть види реорганізації. Хто і в якому порядку вправі приймати рішення про реорганізацію господарської організації?

8. Надайте визначення поняття ліквідації господарської організації. Назвіть підстави ліквідації. Хто і в якому порядку вправі приймати рішення про

ліквідацію господарської організації? З якого моменту господарська організація вважається ліквідованою?

9. У якому порядку створюються і ліквідуються філіали і представництва господарських організацій?

10. Чи може термін «підприємство» уживатися для позначення суб'єктів підприємництва?

11. У чому різниця між виробничими і споживчими кооперативами?

Ситуаційні задачі

Задача 1

Громадянин України Петренко В. П. безпосередньо здійснює систематичну (протягом двох років) на власний ризик діяльність із надання посередницьких послуг у сфері торгівлі (пошук потенційних оптових покупців та/або продавців) з метою отримання прибутку. Проте Петренко В. П. не зареєструвався як підприємець, оскільки він вважає таку діяльність додатковою до основної роботи на державному підприємстві, яке несистематично сплачує заробітну плату і тим самим змушує працівників шукати додаткові джерела доходів.

Чи є Петренко В. П. суб'єктом господарських правовідносин? Обґрунтуйте свою відповідь, посилаючись на відповідні положення чинного законодавства України. За яких умов фізична особа набуває статусу суб'єкта господарських правовідносин? Дайте правову оцінку діям Петренка В. П.

Задача 2

У 2008 році було створено і зареєстровано в установленому порядку підприємство у формі приватного акціонерного товариства.

У 2013 році у підприємства виникла необхідність внести зміни в установчі документи, пов'язані з прийняттям до складу акціонерів нових осіб і вибуттям частини старих засновників. Було зібрано необхідні документи і подано для реєстрації змін. Однак державний реєстратор відмовив у прийомі документів. Відмову було мотивовано так: необхідно збільшити статутний капітал до 1 250 мінімальних заробітних плат станом на дату внесення змін до установчих документів; необхідно перейменувати підприємство у підприємство з іноземними інвестиціями, оскільки серед нових учасників є громадянин Польщі; необхідна довідка паспортних органів, що підтверджує легальність перебування іноземця на території України.

Чи можна вважати відмову державного реєстратора зареєструвати зміни до установчих документів обґрунтованою, а мотивування відмови таким, що відповідає чинному законодавству?

Задача 3

Статутом Товариства з обмеженою відповідальністю „Допомога” (ТОВ), формальним засновником якого є пенсіонер Дроздов К.М., передбачені такі

види діяльності: торгівельна діяльність; посередницька діяльність у сфері оптової торгівлі; надання всіх видів рекламних послуг; постачання природного та скрапленого газу; надання туристичних послуг; виробництво, передача та постачання електроенергії; торгівля вогнепальною мисливською зброєю; виплата та доставка пенсій; маркетингові послуги; грошова допомога малозабезпеченим громадянам.

Чи усі із зазначених видів діяльності можуть здійснюватись зазначеним ТОВ? Відповідаючи на це питання, пошліть на відповідні положення чинного законодавства України.

Чи є підстави для відмови у державній реєстрації ТОВ „Допомога”?

Задача 4

Обласне управління Державної фіскальної служби України у Київській області пред'явило до адміністративного суду позов про ліквідацію Товариства з обмеженою відповідальністю «Навігатор» у зв'язку з допущеним останнім грубим порушенням закону – неподанням ТОВ балансів звітів.

Чи підлягає позов задоволенню? Чому?

Задача 5

Приватне акціонерне товариство «Фірма «Віком» починало свою діяльність із внутрішньоміських перевезень речей для громадян і організацій. Поступово коло послуг, які надаються фірмою, розширилось. Фірма стала займатись не тільки власне перевезеннями, але й експедиційною діяльністю, потім почала брати участь у складських операціях, перепродажі товарів, угодах з нерухомістю тощо.

Для того, щоб ефективніше використати накопичений потенціал фірми, керівництво ПрАТ вирішило організувати широку рекламну кампанію. Зокрема, було вирішено розмістити на вікнах електричок метро рекламу про те, що фірма «Віком» надає найрізноманітніші послуги і вирішує будь-які проблеми, які виникають у їх клієнтів.

Юрисконсульт фірми заявив керівникам, що перед початком рекламної кампанії слід внести зміни в установчі документи ТОВ і в предмет діяльності фірми при цьому записати усі види послуг, якими збирається займатись фірма.

Чи обґрунтована думка юрисконсульта? Як оцінити ідеї керівництва ПрАТ щодо формулювання предмета діяльності фірми? Як правильно відобразити в статуті предмет діяльності фірми?

Задача 6

Торгівельне підприємство «Союз» було створено в організаційно-правовій формі товариства з обмеженою відповідальністю. Через певний період часу керівники ТОВ «Союз» виявили, що назва товариства не відрізняється особливою оригінальністю, оскільки в області ряд торговельних підприємств має аналогічну назву. Це ставало на перешкоді проведенню рекламної кампанії, заважало встановленню контактів з новими контрагентами. Тому керівники ТОВ «Союз» запропонували акціонерам змінити назву товариства, акціонери

погодились. Було запропоновано декілька нових назв: «Райдуга», «Сезон», «Геркулес» та ін. Зупинились на одному з варіантів.

Чи вправі суб'єкт господарювання змінити свою назву? У якому порядку можна змінити назву суб'єкта господарювання? Які правові наслідки виникають у зв'язку зі зміною назви суб'єкта господарювання?

Тести

Тест 1

Які з названих осіб можуть бути засновниками суб'єкта підприємницької діяльності зі статусом юридичної особи?

- а) народні депутати;
- б) державні підприємства;
- в) державні службовці;
- г) особи, позбавлені судом права займатися тим видом діяльності, який має бути основним для підприємницької організації, що засновується;
- д) повне товариство;
- е) казенні підприємства.

Тест 2

Які з названих осіб несуть відповідальність за відповідність установчих документів господарської організації чинному законодавству?

- а) засновники (заявники);
- б) державний реєстратор;
- в) засновники і державний реєстратор.

Тест 3

Якому виду державних підприємств (організацій) притаманні такі риси:

- унітарна форма;
- мета діяльності – отримання прибутку;
- предмет діяльності – виробництво продукції виробничо-технічного призначення;
- можливість визнання банкрутом;
- належність до сфери управління галузевого міністерства (відомства), що виконує функції власника майна щодо такого підприємства (організації)?

Варіанти відповіді:

- а) державне акціонерне товариство;
- б) казенне підприємство;
- в) державне унітарне комерційне підприємство.

Тест 4

Які з нижченазваних підприємств (організацій) можуть створюватися в комунальному секторі економіки:

- а) унітарне комерційне підприємство;

- б) виробничий кооператив;
- в) товариство з обмеженою відповідальністю;
- г) унітарне некомерційне підприємство;
- д) акціонерне товариство;
- е) фермерське господарство;
- є) господарське об'єднання.

Тест 5

Майна казенного підприємства закріплюється за ним на праві...?

- а) фінансового розпорядження;
- б) господарського відання;
- в) власності;
- г) оперативного управління.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Закон України „Про підприємництво” від 7 лютого 1991 р. (стаття 4) // Голос України. – 1991. - № 44. – 5 березня.
3. Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації” від 23 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 25. - Ст. 283.
4. Закон України “Про господарські товариства” від 19 вересня 1991р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 49. – Ст. 682.
5. Декрет Кабінету Міністрів України “Про впорядкування діяльності суб’єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств” від 31 грудня 1992 р. № 24 – 92 // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 11. - Ст. 94.
6. Закон України „Про Антимонопольний комітет України” від 26 листопада 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 50. – Ст. 472.
7. Закон України “Про туризм” від 15 вересня 1995 р. // Урядовий кур’єр. – 1995. - 16 листопада.
8. Закон України “Про режим іноземного інвестування” від 19 березня 1996 р. // Голос України. – 1996. - № 77. – 25 квітня.
9. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 24. — Ст. 170.
10. Закон України «Про господарську діяльність в Збройних Силах України» від 21 вересня 1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. - № 42. – Ст. 2074.
11. Закон України „Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” від 12 липня 2001 р. // Урядовий кур’єр. – 2001. - № 164. – 12 вересня.
12. Закон України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, галузевих академій наук та статусу їх

- майнового комплексу» від 7 лютого 2002 р. (в редакції Закону від 29 червня 2004р.) // Офіційний вісник України. – 2004. - № 30 (частина 1). – Ст. 1991.
13. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 49 - 50.
  14. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 45 - 48.
  15. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. в редакції Закону від 26 листопада 2015 р. // Офіційний вісник України. – 2015. - № 100. – Ст. 3426.
  16. Закон України “Про кооперацію” від 10 липня 2003 р. // Урядовий кур’єр. – 2003. - № 158. – 27 серпня.
  17. Закон України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» від 7 лютого 2002 р. (в редакції Закону від 29 червня 2004 р.) // Офіційний вісник України. – 2004. - № 30 (частина 1). – Ст. 1991.
  18. Закон України „Про управління об’єктами державної власності” від 21 вересня 2006 р. // Урядовий кур’єр. – 2006. - № 195. – 18 жовтня.
  19. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 р. // Урядовий кур’єр. – 2008 - № 202. – 29 жовтня.
  20. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. // Офіційний вісник України. - 2010. - № 92. – Ст. 3248.
  21. Закон України „Про центральні органи виконавчої влади” від 17 березня 2011р. // Урядовий кур’єр. – 2011. - № 66. – 12 квітня.
  22. Закон України “Про присвоєння юридичним особам та об’єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій” від 24 травня 2012 р. // Урядовий кур’єр. - 2012. - № 131. — 25 липня.
  23. Закон України „Про громадські об’єднання” від 22 березня 2012р. // Урядовий кур’єр. – 2012. - № 21. – 13 червня.
  24. Закон України „Про організації роботодавців, їх об’єднання, права і гарантії їх діяльності” від 22 червня 2012 р. // Урядовий кур’єр. – 2012. - №31. – 22 серпня.
  25. Закон України “Про ринок природного газу” від 9 квітня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. - 2015. - № 27.
  26. Закон України “Про ринок електричної енергії” від 13 квітня 2017р. // Урядовий кур’єр. – 2017. - № 147. – 9 серпня.
  27. Закон України «Про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю» від 2 лютого 2018 р. // Голос України. – 2018 - № 50. – 17 березня.
  28. Постанова Кабінету Міністрів України “Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною

- власністю)» від 5 листопада 1991 р. № 311 // Зібрання постанов Уряду України. – 1991. - № 12. – Ст. 124.
29. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Методики оцінки вартості об'єктів оренди, Порядку викупу орендарем оборотних матеріальних засобів та Порядку надання в кредит орендареві коштів та цінних паперів” від 10 серпня 1995 р. № 629 // Урядовий кур'єр. – 1995. - № 145 – 146. – 28 вересня.
  30. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку видачі, обліку і погашення векселів, виданих під час ввезення в Україну майна як внеску іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, а також за договорами (контрактами) про спільну інвестиційну діяльність, та сплати ввізного мита у разі відчуження цього майна” від 7 серпня 1996 р. № 937 // Урядовий кур'єр. – 1996. - № 154 - 155. – 17 серпня.
  31. Постанова Кабінету Міністрів України „Про Типовий статут казенного підприємства” від 16 червня 1998 р. № 914 // Офіційний вісник України. – 1998. - № 24. – Ст. 891.
  32. Постанова Кабінету Міністрів України «Про управління корпоративними правами держави» від 15 травня 2000 р. № 791 // Офіційний вісник України. – 2000. - № 20. – Ст. 827.
  33. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання» від 28 лютого 2002 р. № 219 // Офіційний вісник України. – 2002. - № 9. – Ст. 405.
  34. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Основних концептуальних підходів до підвищення ефективності управління корпоративними правами держави” від 11 лютого 2004 р. № 155 // Офіційний вісник України. – 2004. - № 6. – Ст. 327.
  35. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Положення про Єдиний реєстр об'єктів державної власності” від 23 лютого 2005 р. № 142 // Офіційний вісник України. – 2005. - № 8. – Ст. 436.
  36. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку відчуження об'єктів державної власності” від 6 червня 2007 р. № 803 // Офіційний вісник України. – 2007. - № 43. – Ст. 1714.
  37. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності та критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності” від 19 червня 2007 р. № 832 // Урядовий кур'єр. – 2007. - № 116. – 4 липня.
  38. Постанова Кабінету Міністрів України „Деякі питання реалізації військового майна” від 11 лютого 2009 р. № 88 // Урядовий кур'єр. – 2009. - № 29. – 18 лютого.
  39. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку укладення державними підприємствами, установами, організаціями, а також господарськими товариствами, у статутному капіталі яких частка

- держави перевищую 50 відсотків, договорів про спільну діяльність, договорів комісії, доручення та управління майном” від 11 квітня 2012 р. № 296 // Урядовий кур’єр. – 2012. - № 72. – 20 квітня.
- 40.** Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку історичних державних найменувань” від 6 липня 2016 р. №479-р // Офіційний вісник України. – 2016. - № 55. – Ст. 1922.
- 41.** Наказ Міністерства юстиції України „Про затвердження Порядку подання та обігу електронних документів державному реєстратору” від 19 серпня 2011 р. // Офіційний вісник України. –2011. - № 68. – Ст.2616.
- 42.** Наказ Національного агентства з управління державними корпоративними правами „Про затвердження Положення про реєстр державних корпоративних прав” від 14 травня 1999 р. № 72 // Офіційний вісник України. – 1999. - № 22. – Ст. 1027.
- 43.** Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку» від 18 жовтня 1999 р. № 242 // Офіційний вісник України. – 1999. - № 44. – Ст. 2206.
- 44.** Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27 квітня 2000 р. № 92 // Офіційний вісник України. – 2000. - № 21. – Ст. 871.
- 45.** Наказ Фонду державного майна України „Про затвердження Порядку та умов користування Єдиним реєстром об’єктів державної власності” від 23 березня 2005 р. № 622 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 16. – Ст. 866.
- 46.** Наказ Фонду державного майна України та Державного комітету статистики України “Про затвердження структури Єдиного реєстру об’єктів державної власності” від 23 березня 2005 р. № 623/79 // Офіційний вісник України. – 2005. – №19. – Ст. 1005.
- 47.** Наказ Фонду державного майна України „Про затвердження Критеріїв ефективності управління корпоративними правами держави” від 7 травня 2009 р. № 694 // Офіційний вісник України. - 2009. - № 42.
- 48.** Наказ Міністерства юстиції України „Про затвердження Порядку подання та обігу електронних документів державному реєстратору” від 19 серпня 2011 р. // Офіційний вісник України. –2011. - № 68. – Ст.2616.
- 49.** Наказ Міністерства юстиції України “Про затвердження Вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки” від 5 березня 2012 р. № 368/5 // Офіційний вісник України. – 2012. - № 20. - Ст. 772.
- 50.** Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України „Про затвердження Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб’єкта господарювання державного сектору економіки” від 2 березня 2015 р. № 205 // Офіційний вісник. - 2015. - № 24. - Ст. 691.

51. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України „Про затвердження примірних статутів державного комерційного підприємства і казенного підприємства” від 26 липня 2012 р. № 870 // [http: rada.gov.ua](http://rada.gov.ua).
52. Розпорядження Антимонопольного комітету України „Про затвердження Положення про порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання (Положення про концентрацію)” від 19 лютого 2002 р. № 33-р // Офіційний вісник України. – 2002. - № 13. – Ст. 769.
53. Розпорядження Антимонопольного комітету України „Про затвердження Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку” від 5 березня 2002 р. №49-р // Офіційний вісник України. – 2002. - № 14. – Ст. 778.
54. Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, що виникають із корпоративних відносин (2018 р. - липень 2019 р.) // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Dajest_korporat_vidnosunu_1.pdf
55. Огляд судової практики розгляду Касаційним господарським судом у складі Верховного Суду справ у спорах щодо права власності (2018р.) // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyd_vlasn.pdf
56. Огляд за результатами вивчення судової практики розгляду господарськими судами справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів (2018 р.) // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_korpor_spori.pdf
57. Аветисян М.Р. Зміст організаційно-правової форми господарювання / М. Р. Аветисян // Часопис Київського університету права. - 2018. - № 3. - С. 183-188.
58. Алексеева Ю. Частное предприятие как субъект корпоративных отношений / Алексеева Ю. // Підприємництво, господарство і право. – 2006. - № 12. – С. 125 – 128.
59. Апанасенко К. Генезис правового інституту комунальної власності в Україні / К. Апанасенко // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 9. – С. 52 – 54.
60. Апанасенко К.І. Державне регулювання та нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності: навч. посіб. / К. І. Апанасенко ; Міністерство освіти і науки України, Чернігівський національний технологічний університет. - Чернігів : ЧНТУ, 2018. - 275 с.
61. Апанасенко К.І. Комунальний сектор економіки: генезис, зміст та значення поняття / Апанасенко К.І. // Право України. – 2006. - № 3. – С. 51 – 55.
62. Апанасенко К. Особливості правового режиму майна комунальних унітарних підприємств / Апанасенко К.І.// Підприємництво, господарство і право. – 2006. - № 4. – С. 78 – 81.
63. Апанасенко К. Особливості правового режиму майна комунальних унітарних підприємств / Апанасенко К.І. // Підприємництво, господарство і право. – 2006. - № 4. – С. 78 – 81.

64. Апанасенко К.І. Право комунальної власності: господарсько-правовий аспект. Монографія. / Апанасенко К.І. // - К.: Видавничий Дім „Слово”, 2010. – 264 с.
65. Апанасенко К.І. Проблеми участі територіальних громад у корпоративних відносинах // Вісник господарського судочинства. – 2005. - № 5. – С. 138 – 142.
66. Апанасенко К.І. Управління державною власністю: законодавчі зміни і тенденції останніх років / Апанасенко К.І. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія „Юридичні науки”. – 2011. - № 87. – С. 66 – 70.
67. Апанасенко К.І. Формування спільної власності територіальних громад: окремі проблеми // Вісник господарського судочинства. – 2005. - № 6. – С. 175 – 178.
68. Бобкова А.Г., Заруднев Є.О. Щодо господарського відання та оперативного управління майном у порівнянні з законодавством ФРН / А.Г. Бобкова, Є.О. Заруднев // https://coordynata.com.ua/sodogospodarskogo-vidanna-ta-operativnogo-upravlinna-majnom-u-porivnanni-z-zakonodavstvom-frn?fbclid=IwAR0lGiSU5orWafKflN6mtA8dz8kg9Ugow_gQeQBellLsWh3Z_VeEzkzmLlk
69. Вінник О.М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). - Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. - 240 с.
70. Господарський кодекс України. Науково-практичний коментар / За ред. Коссака В.М. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 672 с.
71. Григор’єва Х. Правові засади надання поворотної фінансової підтримки фермерським господарствам в Україні // Підприємництво, господарство і право. / Григор’єва Х. // - 2017. - № 2. - С. 105-109.
72. Грудницька С. Еволюція господарської правосуб’єктності як економіко-правової категорії / С. Грудницька // Право України. – 2008. - № 8. – С. 74 – 80.
73. Грудницкая С. Проблемы совершенствования правового статуса государственных предприятий / Грудницкая С. // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - № 1, 2.
74. Грудницкая С. Экономико-правовая сущность и понятие предприятия на современном этапе / Грудницкая С. // Підприємництво, господарство і право. – 2010. - №11. – С.57 – 61; Підприємництво, господарство і право. – 2010. - № 12. – С.3 – 7.
75. Грудницька С. Господарська правосуб’єктність: проблеми визначення сутності та поняття / Грудницкая С. // Підприємництво, господарство і право. – 2008. - № 9.
76. Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2011. - № 9.
77. Дорошенко Л. Стан та перспективи розвитку законодавства про ліквідацію юридичної особи / Дорошенко Л. // Підприємництво, господарство і право. – 2017. № 3. - С. 64-68.

78. Домашенко М.В., Рубаник В.Є. Власність і право власності: Нариси з історії, філософії, теорії і практики регулювання відносин власності в Україні. – Х.: Факт, 2002. – 550 с.
79. Єрема М. Р. Проблеми та перспективи законодавчого врегулювання статусу суб'єктів господарського права / М. Р. Єрема, А. В. Подать // Вісник господарського судочинства. - 2016. - № (2-3). - С. 128-136.
80. Зеліско А. “Підприємницька юридична особа приватного права” як системоутворююче поняття / Зеліско А. // Право України. - 2015. - № 4.
81. Зубатенко О. Деякі аспекти правового статусу кооперативу як учасника господарських відносин / Зубатенко О. // Підприємництво, господарство і право. – 2009. - № 9. – С. 80 – 82.
82. Кібенко О. Правові наслідки внесення відомостей до ЄДР: порівняльно-правовий аналіз положень Першої директиви ЄС та українського законодавства / Кібенко О. // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 10. – С. 3 – 7.
83. Коваленко Т. Новели законодавства про фермерські господарства : позитивні та негативні аспекти / Т. Коваленко // Юридична Україна. - 2016. - № 7-8. - С. 30-37.
84. Ковальчук А. Детінізація економіки як нормативно-правовий імператив / А. Ковальчук, А. Криштоф // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 1 (239). - С. 51-55.
85. Ковальчук А. Законодавче забезпечення управління державною власністю / А. Ковальчук // Право України. – 2005. - № 12. – С. 29 – 32.
86. Коверзнев В.О. Господарсько-правовий статус виробничих кооперативів: монографія / В.О. Коверзнев. - К.: Видавничий Дім “Слово”, 2013. - 232 с.
87. Компетенція місцевих органів виконавчої влади, регіональних і міських органів місцевого самоврядування у сфері господарювання / НАН України, Ін-т економіко-прав. дослідж.; упоряд. О.О. Ашурков та ін.; за заг. ред. В.К. Мазутова. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 320 с.
88. Корпоративне право України: навч. посіб. / упоряд.: І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. - К. : ЦУЛ, 2018. - 255 с.
89. Корпоративне право: навчальний посібник. За заг. ред. О.В. Гарагонича, С.М. Грудницької. - К.: Видавничий Дім “Слово”, 2014. - 344 с.
90. Кравець І.М. Правовий статус суб'єктів організаційно-господарських повноважень за Господарським кодексом України / Кравець І.М. // Вісник господарського судочинства. – 2008. - № 1. – С. 157 – 170.
91. Кравченко С. Право участі, корпоративні права та підприємницька діяльність учасників товариств / С. Кравченко // Право України. – 2007. - № 2. – С. 66 – 69.
92. Кравченко С. Схожість та розбіжності між поняттями права участі у товаристві, корпоративних прав та прав учасників товариств / С. Кравченко // Право України. – 2007. - № 4. – С. 93 – 97.
93. Кравчук В. Розмір статутного капіталу юридичної особи / Кравчук В. // Право України. – 2007. - № 2. – С. 70 - 72.

94. Кравчук В. Формування статутного капіталу юридичної особи / Кравчук В. // Право України. – 2007. - № 6. – С. 49 - 53.
95. Кучеренко І.М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: Монографія. / Кучеренко І.М. - К.: Аста, 2004. - 328с.
96. Лукач І.В. Правове становище холдингових компаній за законодавством України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / І.В. Лукач ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2007. — 18 с.
97. Лушпаєв С. Правове становище сімейного фермерського господарства: окремі питання / Лушпаєв С. // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 3. - С. 107-110.
98. Любімов, Іван Миколайович. Правовий статус державних підприємств: автореф. дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.04 / Любімов І.М.; НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. - Донецьк, 2010. - 19 с.
99. Машковська Л.В. Правовий статус некомерційних суб'єктів господарювання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Л.В. Машковська; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - О., 2012. - 18 с.
100. Мілаш В. Проблеми визначення господарсько-правового статусу учасників господарських відносин / В. Мілаш // Підприємництво, господарство і право. – 2008. - № 2.
101. Мілаш В.С. Господарське право: Курс лекцій: У 2 ч. – Ч. 1. / Мілаш В.С. // – Х.: Право, 2008. – 496 с.
102. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2е вид., перероб. і допов. / За заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини; Кол. авт.: О.А. Беяневич, О.М. Вінник, В.С. Щербина та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 720 с.
103. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. – К.: Юрінком Інтер, 2019. - 816 с.
104. Пашков В. Проблеми класифікації суб'єктів господарювання / Пашков В. // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - № 5.
105. Переверзева Л. Поняття “дочірнє підприємство” / Переверзева Л. // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - № 4.
106. Петренко В. Правова природа та зміст статуту суб'єкта господарювання // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 12. – С.36 – 39.
107. Повар П. О. Правове регулювання ліквідації підприємств в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.04 / П. О. Повар. – К., 2009. – 18 с.
108. Повар П.О. Розподіл майна між учасниками при ліквідації підприємства / Повар П.О. // Вісник господарського судочинства. – 2009. - № 1. – С. 115 – 123.
109. Погрібний Д.І. Корпоративні права держави: поняття, підстави виникнення, механізм реалізації: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Д.І. Погрібний ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. — Х., 2008.

- 110.** Самойленко А.В. Суб'єктний склад внутрішньогосподарських відносин: деякі правові аспекти / Самойленко А.В. // Юридична Україна. - 2006. - № 4. - С. 65 -71.
- 111.** Саніахметова Н.О. Підприємницьке право: Суб'єкти підприємництва. Кредитування. Оренда. Лізинг. Зовнішньоекономічна діяльність. Інвестиції. Антимонопольне законодавство. Захист від недобросовісної конкуренції. Реклама: Навч. посібник. 3-є вид., перероб. і доп. / Саніахметова Н.О. // - К.: А.С.К., 2005. - 912 с.
- 112.** Сороченко А. Галузева належність та юридична сутність корпоративних відносин / Сороченко А. // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - №4.
- 113.** Спасибо-Фатєєва І. Деякі розсуди про юридичні особи та їхні організаційно-правові форми / Спасибо-Фатєєва І. // Право України. – 2007. - № 2. – С. 118 – 123.
- 114.** Спасибо-Фатєєва І. Речові права за Цивільним і Господарським кодексами України / Спасибо-Фатєєва І. // Право України. - 2015. - № 4.
- 115.** Степаненко С. Історична еволюція поняття „власність” (від Аристотеля до неоінституціоналістів) / С. Степаненко // Економіка України. – 2011. - № 9. – С. 76 – 92.
- 116.** Стрільчук В. Удосконалення законодавства у сфері припинення діяльності суб'єкта господарювання, яке не пов'язане з його банкрутством / В. Стрільчук, Н. Іванюк // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 5 (243). - С. 31-36.
- 117.** Субботенко О. Проблематика правомочності здійснення права власності обласними та районними радами щодо майна спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст відповідної адміністративно-територіальної одиниці / Субботенко О. // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - № 3. - С. 73-76.
- 118.** Устименко В.А. Власність територіальної громади міста (господарсько-правові аспекти): автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.04 / В.А. Устименко; НАН України. Ін-т екон.-прав. дослідж. — Донецьк, 2007.
- 119.** Хахулин В., Алексеева Ю. Легальное определение частного предприятия в Украине / Хахулин В // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 1. – С. 87 – 90.
- 120.** Чевичалова Ж.В. Правова природа дочірнього підприємства: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Ж.В. Чевичалова ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. — Х., 2008. — 20 с.
- 121.** Черненко О. Особливості правового статусу казенних підприємств за законодавством України / Черненко О. // Підприємництво, господарство і право. – 2010. - № 2. – С. 66- 69.
- 122.** Черненко О.А. Організаційно-правові форми державного підприємства: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.04 / Черненко Олена Анатоліївна ; НДІ приват. права і підприємництва Нац. акад. прав. наук України. - К., 2011. - 200 с.

123. Щербина В.С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. – 5-те вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 640 с.
124. Щербина В.С. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування як учасники відносин у сфері господарювання / Щербина В.С. // Вісник господарського судочинства. – 2008. - № 1. – С. 111 – 117.
125. Щербина В.С. Суб'єкти господарського права: монографія / Щербина В.С. – К.: Юрінком Інтер, 2008.

Семінарське заняття 4. Підприємство як організаційна форма господарювання

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Поняття, ознаки, види, організаційні форми та категорії підприємств.
2. Структура та управління підприємством.
3. Правовий статус державних унітарних підприємств.
4. Правовий статус комунальних унітарних підприємств.
5. Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями та іноземних підприємств.
6. Правове становище приватних підприємств.
7. Види підприємств колективної власності та їх ознаки.
8. Правовий статус виробничого кооперативу.
9. Правове становище фермерських господарств.

Теми для написання рефератів

1. Порядок проведення конкурсного відбору керівників державних підприємств.
2. Правовий статус і державна підтримка сільськогосподарських виробничих та обслуговуючих кооперативів.
3. Правовий статус інноваційних підприємств.
4. Правове регулювання членських відносин у виробничих кооперативах.
5. Асоційовані суб'єкти господарювання і дочірні підприємства.

Ситуаційні задачі

Задача 1

У державного підприємства виникла необхідність створити допоміжні виробництва. Його директор і головний інженер вважали, що це можна зробити лише шляхом створення малих підприємств, закріпивши за ними частину майна державного підприємства. Начальник юридичного відділу категорично заперечував проти цього, пропонуючи надати цим виробництвам статус відокремлених підрозділів підприємства з правом укладати від імені

підприємства договори на реалізацію виробленої продукції і матеріально-технічне забезпечення цих виробництв.

Розв'яжіть цей спір на підставі норм чинного законодавства.

Які права має державне підприємство щодо використання закріпленого за ним державного майна? Які питання мають погоджуватися державним підприємством із органом, до сфери управління якого воно належить?

Задача 2

Майно державного підприємства “Спецбуд” належить йому на праві господарського відання. Здійснюючи розрахунки з постачальниками продукції, керівник підприємства вирішив передати у власність одного з постачальників ДП “Спецбуд” одну з вантажівок, закріплених за цим підприємством.

Чи правомірне таке рішення керівника ДП “Спецбуд”? Обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 3

Казенне підприємство “Експериментальний завод” отримало від міністерства, до сфери управління якого належало, 200 тис. грн на розробку нового приладу. Однак цих коштів вистачило лише на закупівлю необхідного устаткування. За енергоресурси (електроенергія, газ) підприємство не змогло розрахуватися, що спричинило подання енергопостачальними компаніями позовів про стягнення заборгованості казенного підприємства у сумі 83 тис. грн.

На яке майно казенного підприємства може бути звернене стягнення для покриття цього боргу? На якому правовому титулі відповідна частина державного майна закріплюється за казенним підприємством? У чому полягає зміст цього правового титулу? Чи може бути казенне підприємство визнане банкрутом? Які обов'язки щодо казенного підприємства несе орган державної влади, до сфери управління якого воно належить?

Задача 4

Підприємство з іноземними інвестиціями завезло до м. Суми партію комп'ютерів. Через митний кордон вантаж переміщувався як вклад зарубіжного засновника до статутного капіталу підприємства, що засвідчувалось супровідними документами і заявлялось у митній декларації. У зв'язку з цим підприємство було звільнено від сплати мита. Отримавши вантаж, підприємство не зарахувало комп'ютери на баланс, а продало їх на вигідних для себе умовах.

У процесі перевірки фінансового стану підприємства аудиторська фірма звернула увагу на цей факт і запропонувала внести до бюджету обов'язкові платежі з вартості ввезених комп'ютерів, оскільки вони не були зараховані на баланс підприємства і, відповідно, не могли бути зараховані в рахунок вкладу зарубіжного співзасновника у статутний капітал підприємства.

Чи є обґрунтованими висновки аудиторської організації? Чи змінились би висновки аудиторів, якби отримані комп'ютери були спочатку зараховані на баланс підприємства, а потім продані?

Задача 5

Релігійна організація прийняла рішення про створення підприємства з виробництва релігійної атрибутики – як для власних потреб, так і для продажу прихожанам і всім бажаючим.

Чи закріплює законодавство спеціальні вимоги до підприємств релігійних організацій? В якій організаційно-правовій формі може бути створене таке підприємство?

Який правовий режим майна є, на Вашу думку, найбільш прийнятним для такого підприємства? Обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 6

Гр. Мельников А. М. після досягнення пенсійного віку вирішив переїхати до села й заснувати фермерське господарство з вирощування страусів.

Чи має право гр. Мельников А. М. заснувати фермерське господарство? Яким нормативно-правовим актом визначається правовий статус фермерського господарства та порядок його створення? Які умови є необхідними для заснування фермерського господарства? У якому порядку здійснюється його державна реєстрація? Чи може функціонувати фермерське господарство у складі однієї особи?

Задача 7

Четверо громадян України віком від 16 до 25 років вирішили створити підприємницьку організацію для спільного здійснення за безпосередньої трудової участі кожного з них ремонтно-будівельних робіт у приватному житловому фонді. Один із цих громадян пообіцяв внести 1000 грн, інший – надати свою невеличку майстерню площею 10 кв. м для облаштування офісу; решта не могла запропонувати нічого, крім своєї праці. Відтак постало питання про вибір організаційно-правової форми підприємницької організації, яка б відповідала таким ознакам:

– відсутність законодавчих вимог до мінімального розміру статутного (складеного) капіталу;

– участь усіх учасників організації у веденні справ останньої, але при наявності виконавчого органу (директора), який міг би контролюватися обраним учасниками ревізором;

– демократичні засади вирішення основних питань діяльності організації за принципом: кожний учасник має лише один голос незалежно від його майнової участі в організації;

– розподіл чистого прибутку організації насамперед в залежності від трудової участі, а потім – майнової;

– обмежений характер майнової відповідальності учасників організації у разі недостатності (відсутності) у останньої необхідного для покриття заборгованості майна (коштів).

Яку організаційно-правову форму підприємницької організації Ви можете порекомендувати? Обґрунтуйте свої рекомендації.

Тести

Тест 1

Самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності є:

- а) виробничим кооперативом;
- б) підприємством;
- в) холдингом;
- г) товариством;
- д) кооперативом;
- е) концерном.

Тест 2

На підставі якого установчого документу діє підприємство, якщо інше не встановлено законом?

- а) установчого договору;
- б) статуту;
- в) модельного статуту;
- г) положення;
- д) договору;
- е) розпорядження.

Тест 3

Виберіть правильне твердження:

- а) підприємство не має право створювати філії, представництва, відділення та інші відокремленні підрозділи;
- б) підприємство має право створювати філії, представництва, відділення та інші відокремленні підрозділи, погоджуючи питання розміщення таких підприємств з відповідними органами місцевого самоврядування;
- в) підприємство має право створювати філії, представництва, відділення та інші відокремленні підрозділи, погоджуючи їх створення з Міністерством юстиції України;
- г) правильна відповідь відсутня.

Тест 4

Підприємства державні, комунальні, підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації, є:

- а) комунальними підприємствами;
- б) унітарними підприємствами;
- в) кооперативними підприємствами.

Тест 5

Як поділяють підприємства залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного капіталу:

- а) державні, комунальні та приватні;
- б) унітарні та корпоративні;
- в) відкриті та закриті;
- г) колективні, державні, комунальні.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації” від 23 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 25. - Ст. 283.
2. Декрет Кабінету Міністрів України “Про впорядкування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств” від 31 грудня 1992 р. № 24 – 92 // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 11. - Ст. 94.
3. Закон України “Про режим іноземного інвестування” від 19 березня 1996 р. // Голос України. – 1996. - № 77. – 25 квітня.
4. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 24. — Ст. 170.
5. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17 липня 1997р. // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - №39. - Ст. 261.
6. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. - № 31. – Ст. 1447.
7. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 49 - 50.
8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 45 - 48.
9. Закон України “Про фермерське господарство” від 19 червня 2003 р. // Офіційний вісник України від 01.08.2003. - 2003. - № 29. – Ст. 1438.
10. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16 липня 1999 р. (в редакції Закону від 12 січня 2006 р.) // Офіційний вісник України. – 2006. - № 5. – Ст. 207.
11. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. в редакції Закону від 26 листопада 2015 р. // Офіційний вісник України. –

2015. - № 100. – Ст. 3426.
12. Закон України “Про кооперацію” від 10 липня 2003 р. // Урядовий кур’єр. – 2003. - № 158. – 27 серпня.
  13. Закон України „Про управління об’єктами державної власності” від 21 вересня 2006 р. // Урядовий кур’єр. – 2006. - № 195. – 18 жовтня. 17.
  14. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. // Офіційний вісник України. - 2010. - № 92. – Ст. 3248.
  15. Закон України „Про громадські об’єднання” від 22 березня 2012 р. // Урядовий кур’єр. – 2012. - № 21. – 13 червня.
  16. Закон України „Про організації роботодавців, їх об’єднання, права і гарантії їх діяльності” від 22 червня 2012 р. // Урядовий кур’єр. – 2012. - № 31. – 22 серпня.
  17. Постанова Кабінету Міністрів України “Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною власністю)” від 5 листопада 1991 р. № 311 // Зібрання постанов Уряду України. – 1991. - № 12. – Ст. 124.
  18. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку видачі, обліку і погашення векселів, виданих під час ввезення в Україну майна як внеску іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, а також за договорами (контрактами) про спільну інвестиційну діяльність, та сплати ввізного мита у разі відчуження цього майна” від 7 серпня 1996 р. № 937 // Урядовий кур’єр. – 1996. - № 154 - 155. – 17 серпня.
  19. Постанова Кабінету Міністрів України „Про Типовий статут казенного підприємства” від 16 червня 1998 р. № 914 // Офіційний вісник України. – 1998. - № 24. – Ст. 891.
  20. Постанова Кабінету Міністрів України “Про нормативно-правові акти щодо забезпечення реалізації Закону України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” від 17 грудня 1999 р. № 2311 // Офіційний вісник України. – 1999. - № 51. – Ст. 2534.
  21. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Комісію з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів» від 6 серпня 2003 р. № 1219 // Офіційний вісник України. – 2003. - № 32. – Ст. 1706.
  22. Постанова Кабінету Міністрів України „Деякі питання організації діяльності технологічних парків” від 29 листопада 2006 р. № 1657 // Урядовий кур’єр. – 2006. - № 235. – 13 грудня.
  23. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку відчуження об’єктів державної власності” від 6 червня 2007 р. № 803 // Офіційний вісник України. – 2007. - № 43. – Ст. 1714.
  24. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку проведення конкурсного відбору керівників державних суб’єктів господарювання” від 3 вересня 2008 р. № 777 // Урядовий кур’єр. – 2008. - № 177. – 24 вересня.

25. Постанова Кабінету Міністрів України „Деякі питання надання державної підтримки сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам” від 19 серпня 2009 р. № 1014-р // Урядовий кур’єр. – 2009. - № 175. – 24 вересня.
26. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку укладення державними підприємствами, установами, організаціями, а також господарськими товариствами, у статутному капіталі яких частка держави перевищують 50 відсотків, договорів про спільну діяльність, договорів комісії, доручення та управління майном” від 11 квітня 2012 р. № 296 // Урядовий кур’єр. – 2012. - № 72. – 20 квітня.
27. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку» від 18 жовтня 1999 р. № 242 // Офіційний вісник України. – 1999. - № 44. – Ст. 2206.
28. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27 квітня 2000 р. № 92 // Офіційний вісник України. – 2000. - № 21. – Ст. 871.
29. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України „Про затвердження Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб’єкта господарювання державного сектору економіки” від 2 березня 2015 р. № 205 // Офіційний вісник. - 2015. - № 24. - Ст. 691.
30. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України „Про затвердження примірних статутів державного комерційного підприємства і казенного підприємства” від 26 липня 2012 р. № 870 // [http: rada.gov.ua](http://rada.gov.ua).
31. Александров Д. Законодавче конструювання інноваційних компаній: постановка питання // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 9. – С. 113 – 116.
32. Алексеева Ю. Частное предприятие как субъект корпоративных отношений / Алексеева Ю. // Підприємництво, господарство і право. – 2006. - № 12. – С. 125 – 128.
33. Апанасенко К.І. Комунальний сектор економіки: генезис, зміст та значення поняття / Апанасенко К.І. // Право України. – 2006. - № 3. – С. 51 – 55.
34. Апанасенко К. Особливості правового режиму майна комунальних унітарних підприємств / Апанасенко К.І. // Підприємництво, господарство і право. – 2006. - № 4. – С. 78 – 81.
35. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій. / Вінник О.М. // – К., 2008.
36. Вінник О.М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). - Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. - 240 с.
37. Господарський кодекс України. Науково-практичний коментар / За ред. Коссака В.М. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 672 с.
38. Григор’єва Х. Правові засади надання поворотної фінансової підтримки фермерським господарствам в Україні // Підприємництво, господарство і право. / Григор’єва Х. // - 2017. - № 2. - С. 105-109.

39. Грудницька С. Проблеми совершенствования правового статуса государственных предприятий / Грудницькая С. // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - № 1, 2.
- 40.30. Грудницька С. Экономико-правовая сущность и понятие предприятия на современном этапе / Грудницькая С. // Підприємництво, господарство і право. – 2010. - №11. – С.57 – 61; Підприємництво, господарство і право. – 2010. - № 12. – С.3 – 7.
41. Грудницька С. Господарська правосуб'єктність: проблеми визначення сутності та поняття / Грудницькая С. // Підприємництво, господарство і право. – 2008. - № 9.
42. Гула О. Перетворення приватного підприємства на приватне товариство: шляхи вдосконалення організаційно-правової форми підприємництва / О. Гула // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - № 4. – С. 82 – 84.
43. Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2011. - № 9.
44. Єрема М. Р. Проблеми та перспективи законодавчого врегулювання статусу суб'єктів господарського права / М. Р. Єрема, А. В. Подать // Вісник господарського судочинства. - 2016. - № (2-3). - С. 128-136.
45. Загнітко О., Малига В. Правовий статус підприємств колективної власності / О. Загнітко, В. Малига // Право України. – 2005. - № 2. – С. 43 – 47.
46. Зеліско А. “Підприємницька юридична особа приватного права” як системоутворююче поняття / Зеліско А. // Право України. - 2015. - № 4.
47. Зубатенко О. Деякі аспекти правового статусу кооперативу як учасника господарських відносин / Зубатенко О. // Підприємництво, господарство і право. – 2009. - № 9. – С. 80 – 82.
48. Кібенко О. Правові наслідки внесення відомостей до ЄДР: порівняльно-правовий аналіз положень Першої директиви ЄС та українського законодавства / Кібенко О. // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 10. – С. 3 – 7.
49. Коваленко Т. Новели законодавства про фермерські господарства : позитивні та негативні аспекти / Т. Коваленко // Юридична Україна. - 2016. - № 7-8. - С. 30-37.
50. Коверзнев В.О. Господарсько-правовий статус виробничих кооперативів: монографія / В.О. Коверзнев. - К.: Видавничий Дім “Слово”, 2013. - 232 с.
51. Компетенція місцевих органів виконавчої влади, регіональних і міських органів місцевого самоврядування у сфері господарювання / НАН України, Ін-т економіко-прав. дослідж.; упоряд. О.О. Ашурков та ін.; за заг. ред. В.К. Мазутова. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 320 с.
52. Корпоративне право України: навч. посіб. / упоряд.: І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. - К. : ЦУЛ, 2018. - 255 с.
53. Корпоративне право: навчальний посібник. За заг. ред. О.В. Гарагонича, С.М. Грудницької. - К.: Видавничий Дім “Слово”, 2014. - 344 с.

- 54.Кравець І.М. Правовий статус суб'єктів організаційно-господарських повноважень за Господарським кодексом України / Кравець І.М. // Вісник господарського судочинства. – 2008. - № 1. – С. 157 – 170.
55. Кравчук В. М. Засновник – підприємство: сутність взаємовідносин / В.М. Кравчук // Право України. – 1998. - № 8. – С. 103 – 108.
- 56.Кравчук В. Розмір статутного капіталу юридичної особи / Кравчук В. // Право України. – 2007. - № 2. – С. 70 - 72.
- 57.Кравчук В. Формування статутного капіталу юридичної особи / Кравчук В. // Право України. – 2007. - № 6. – С. 49 - 53.
- 58.Кучеренко І.М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: Монографія. / Кучеренко І.М. - К.: Аста, 2004. - 328с.
- 59.Лушпаєв С. Правове становище сімейного фермерського господарства: окремі питання / Лушпаєв С. // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 3. - С. 107-110.
60. Лукач І.В. Правове становище холдингових компаній за законодавством України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / І.В. Лукач; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2007. — 18 с.
- 61.Любимов, Іван Миколайович. Правовий статус державних підприємств: автореф. дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.04 / Любимов І.М.; НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. - Донецьк, 2010. - 19 с.
62. Машковська Л.В. Правовий статус некомерційних суб'єктів господарювання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Л.В. Машковська; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - О., 2012. - 18 с.
- 63.Мілаш В.С. Господарське право: Курс лекцій: У 2 ч. – Ч. 1. / Мілаш В.С. // – Х.: Право, 2008. – 496 с.
64. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2е вид., перероб. і допов. / За заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини; Кол. авт.: О.А. Беляневич, О.М. Вінник, В.С. Щербина та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 720 с.
65. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. – К.: Юрінком Інтер, 2019. - 816 с.
- 66.Переверзєва Л. Поняття “дочірнє підприємство” / Переверзєва Л. // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - № 4.
- 67.Петренко В. Правова природа та зміст статуту суб'єкта господарювання // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 12. – С.36 – 39.
- 68.Повар П. О. Правове регулювання ліквідації підприємств в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.04 / П. О. Повар. – К., 2009. – 18 с.
- 69.Повар П.О. Розподіл майна між учасниками при ліквідації підприємства / Повар П.О. // Вісник господарського судочинства. – 2009. - № 1. – С. 115 – 123.
70. Похиленко І. Поняття фермерського господарства як організаційно-правової форми суб'єктів малого підприємництва / І. Похиленко // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 11. – С. 56 – 58.

- 71.Самойленко А.В. Суб'єктний склад внутрішньогосподарських відносин: деякі правові аспекти / Самойленко А.В. // Юридична Україна. - 2006. - № 4. - С. 65 -71.69.
- 72.Субботенко О. Проблематика правомочності здійснення права власності обласними та районними радами щодо майна спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст відповідної адміністративно-територіальної одиниці / Субботенко О. // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - № 3. - С. 73-76.
73. Уркевич В., Браніцький О. Окремі правові питання створення фермерських господарств / В. Уркевич, О. Браніцький // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - № 3. – С. 160 –162.
- 74.Устименко В.А. Власність територіальної громади міста (господарсько-правові аспекти): автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.04 / В.А. Устименко; НАН України. Ін-т екон.-прав. дослідж. — Донецьк, 2007.
- 75.Хахулин В., Алексеева Ю. Легальное определение частного предприятия в Украине / Хахулин В // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 1. – С. 87 – 90.
- 76.Чевичалова Ж.В. Правова природа дочірнього підприємства: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Ж.В. Чевичалова ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. — Х., 2008. — 20 с.
- 77.Черненко О. Особливості правового статусу казенних підприємств за законодавством України / Черненко О. // Підприємництво, господарство і право. – 2010. - № 2. – С. 66- 69.
- 78.Черненко О.А. Організаційно-правові форми державного підприємства: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.04 / Черненко Олена Анатоліївна ; НДІ приват. права і підприємництва Нац. акад. прав. наук України. - К., 2011. - 200 с.
- 79.Щербина В.С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. – 5-те вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 640 с.
- 80.Щербина В.С. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування як учасники відносин у сфері господарювання / Щербина В.С. // Вісник господарського судочинства. – 2008. - № 1. – С. 111 – 117.
- 81.Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.
- 82.Щербина В.С. Суб'єкти господарського права: монографія / Щербина В.С. – К.: Юрінком Інтер, 2008.

Семінарське заняття 5. Господарські товариства як суб'єкти господарського права. Правовий статус фізичних осіб-підприємців та інших суб'єктів господарювання

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Поняття, ознаки і види господарських товариств.

2. Особливості правового становища акціонерних товариств.
3. Правове становище повних і командитних товариств.
4. Особливості правового статусу товариств з обмеженою відповідальністю і товариств з додатковою відповідальністю.
5. Правовий статус фізичної особи–підприємця.
6. Поняття й ознаки об'єднань підприємств.
7. Холдингові компанії: поняття, порядок створення, особливості правового становища.

Теми для написання рефератів

1. Історія формування інституту господарських товариств.
2. Порядок збільшення (зменшення) розміру статутного капіталу господарського товариства.
3. Правовий статус акціонерів (права, обов'язки, відповідальність).
4. Правовий режим дивідендів.
5. Правовий режим інформації про акціонерне товариство та товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю.
6. Переважне право на придбання акцій: практичні аспекти використання.
7. Форми участі громадських об'єднань у господарських відносинах.
8. Проблеми права власності на майно фізичної особи – підприємця.
9. Механізми створення асоційованих суб'єктів господарювання.
10. Форми об'єднання інтересів підприємств у світовій практиці.
11. Правове становище дочірніх підприємств.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Троє громадян вирішили створити господарське товариство, яке б характеризувалося:

- відсутністю законодавчих вимог щодо розміру статутного (складеного) капіталу;
- незначним ризиком для учасників товариства у разі негараздів у його діяльності;
- обмеженим рухом учасників;
- можливістю формування виконавчого органу не лише з учасників товариства, а й із числа найманих працівників.

Якому виду господарських товариств відповідають ці ознаки? Які дії мають виконати засновники для реалізації свого задуму?

Задача 2

Повне товариство (ПТ) “Дідоренко і К” в установленому законом порядку було визнане банкрутом. Майна товариства не вистачило для покриття його заборгованості, яка становила 510 тис. грн (активи товариства – всього 223 тис. грн). Ліквідатор повідомив кредиторів про неможливість

задоволення їх вимог повною мірою через брак коштів/майна у банкрута. Кредиторів таке повідомлення не задовольнило. У свою чергу учасники товариства (їх було троє) погоджувалися покрити борг, що залишився непокритим вартістю активів товариства, лише частково – в межах сплачених ними часток – відповідно 110 тис. грн, 79 тис. грн і 10 тис. грн.

За якими характерними рисами відрізняється повне товариство від решти господарських товариств? У якому обов'язі несуть відповідальність за зобов'язаннями ПТ: (а) саме товариство, (б) його учасники?

Чи обґрунтованими є заперечення учасників товариства?

Чи можуть бути борги товариства на вимогу його кредиторів стягнені з одного учасника, який за інформацією кредиторів володіє значним обсягом як рухомого, так і нерухомого майна, корпоративними правами, а також має кілька рахунків у банках?

Як має бути розв'язана ця ситуація з урахуванням вимог закону щодо обсягу та характеру відповідальності учасників ПТ?

Задача 3

При створенні повного товариства один із його засновників наполягав на включенні до засновницького договору положення про звільнення його від обмежень як учасника товариства, передбачених законодавством, з огляду на те, що він натомість відмовляється від участі в управлінні справами на користь трьох інших учасників.

Як здійснюється ведення справ повного товариства? Які обмеження на користь товариства встановлюються законом?

Чи правомірна вимога одного із засновників про звільнення його від обмежень з огляду на його добровільне усунення від ведення справ товариства?

Задача 4

При створенні командитного товариства (КТ) двома його засновниками (громадянином Бойко І. П. та громадянином Потапенко В. М.), перший із яких мав бути повним учасником КТ, а другий – вкладником, уклали засновницький договір, в якому закріпили його назву “Командитне товариство “Бойко і Потапенко” та передбачили частки учасників у складеному капіталі товариства: Бойко – 35%, Потапенко – 75%.

Яка різниця у правовому статусі повних учасників КТ і вкладників?

Чи відповідає вимогам закону положення укладеного між майбутніми повним учасником КТ і вкладником КТ засновницького договору?

Які наслідки включення імені вкладника до найменування КТ?

Чи встановлює закон співвідношення між часткою (сукупною часткою) повного учасника (учасників) та вкладника (вкладників)?

Як доцільно вчинити за даної ситуації, аби процес заснування КТ відповідав вимогам закону?

Задача 5

За результатами господарської діяльності акціонерного товариства (АТ) за поточний рік було отримано 800 тис. грн прибутку.

Яким чином він має бути використаний, якщо: (а) розмір резервного фонду АТ сформований лише частково і становить 250 тис. грн; (б) статутом АТ передбачено щорічні відрахування до фондів: матеріального заохочення (в розмірі 30 тис. грн), інноваційного (в розмірі 60 тис. грн)?

Яка частина прибутку може бути використана на виплату дивідендів? Який порядок виплати дивідендів?

Чи правомірним буде прийняття рішення загальними зборами АТ про спрямування всього прибутку на поповнення фондів товариства?

Задача 6

Акціонер Приватного акціонерного товариства «Омега» продав належні йому акції своєму приятелю. Акціонери ПрАТ звернулися до суду з позовом про визнання недійсним договору купівлі-продажу цих акцій на тій підставі, що договором про заснування товариства була передбачена заборона відчуження акцій товариства третім особам без згоди самого товариства та його акціонерів, які мали переважне право на придбання акцій товариства, що відчужуються.

Яке рішення має винести суд? Обґрунтуйте свою відповідь. Дайте оцінку згаданим положенням договору про заснування ПрАТ «Омега».

У чому полягає різниця у правовому статусі акціонерів публічного АТ та приватного АТ?

Задача 7

Акціонери ПАТ «Агроінвест», що в сукупності володіють 8,5 % акцій, поставили перед наглядовою радою АТ вимогу про скликання у грудні поточного року позачергових загальних зборів акціонерів у зв'язку з прийняттям правлінням АТ рішення, що суперечить інтересам акціонерів і виходить за межі компетенції правління. Наглядова рада відмовилася виконати цю вимогу, посилаючись на недоцільність такого кроку у зв'язку із запланованими на березень наступного року черговими загальними зборами акціонерів.

Чи можуть акціонери - ініціатори проведення позачергових зборів скликати такі збори самі? Якими правами щодо управління справами товариства наділено міноритарних акціонерів? Який Ви можете запропонувати вихід в описаній ситуації?

Задача 8

Засновуючи товариство з додатковою відповідальністю (ТДВ), три особи (двоє громадян і товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ)) уклали договір про заснування ТДВ, в якому передбачили, що засновники-громадяни мають нести додаткову відповідальність за зобов'язаннями товариства у подвійному розмірі до їх вкладів, а ТОВ – у

потрійному – як своєрідну плату за призначення представника ТОВ директором ТДВ, який не може бути відкликаний зборами учасників ТДВ ні за яких умов.

Якими нормативно-правовими актами визначається правовий статус ТДВ?

Чи є правомірним включення до договору про заснування ТДВ вищезгаданих положень про відповідальність учасників товариства? У якому порядку здійснюється управління ТДВ і формування його органів, у т.ч. виконавчого органу? Дайте правову оцінку діям засновників та вищезгаданих положень укладеного ними договору.

Чи є укладений засновниками договір установчим документом ТДВ?

Задача 9

Приватне акціонерне товариство (АТ) звернулося з позовом до комерційного банку про визнання недійсним кредитного договору. Справа неодноразово розглядалася в судових інстанціях.

У преамбулі кредитного договору було зазначено, що генеральний директор АТ діяв на підставі статуту товариства. Відповідно до п.п. 7.2.17. цього статуту вирішення питання про укладення кредитного договору належить до компетенції правління АТ, причому за наявності одностайного рішення всіх членів правління. Генеральний директор на укладення кредитного договору згоди правління не одержав, наступного схвалення договору теж не було.

Суд вважав, що оскільки конкретно повноваження генерального директора в статуті АТ не визначені, то дії генерального директора не можуть бути розцінені як перевищення повноважень.

Надайте правову оцінку доводам суду, розв'яжіть ситуацію та аргументуйте свою позицію.

Задача 10

Громадянин Казахстану Коваленко П. Р., який переїхав на постійне місце проживання на батьківщину свого прадіда в с. Сорочинці Полтавської області, вирішив зареєструватися як підприємець. Він особисто подав державному реєстратору за місцем постійного проживання заяву, копію довідки про присвоєння ідентифікаційного номера як платника податків. Державний реєстратор відмовив Коваленку П. Р. у прийнятті поданих документів, мотивуючи свою відмову відсутністю документа з попереднього місця проживання про відсутність у Коваленка П. Р. судимості за корисливі злочини і застосування до нього такого виду покарання як заборона зайняття певними видами підприємницької діяльності.

Яким нормативно-правовим актом регулюються відносини щодо державної реєстрації фізичних осіб-підприємців? Які документи мають подаватися для державної реєстрації фізичних осіб – підприємців?

Чи правомірні дії державного реєстратора? Як має діяти Коваленко П. Р., щоб захистити (чи реалізувати) свої права та законні інтереси?

Задача 11

Двоє громадян вирішили скористатися послугами кредитної спілки “Добробут” з метою отримання кредиту для ремонту житла, отримавши відповідну інформацію з реклами, розміщеної в метрополітені.

Якими нормативно-правовими актами визначається правовий статус кредитних спілок?

Чи мають кредитні спілки право надавати кредити будь-яким громадянам, які звертаються до них з відповідним проханням? Яким особам і за яких умов кредитні спілки вправі надавати кредити? За допомогою яких механізмів кредитні спілки забезпечують повернення кредитів та відсотків за користування ними?

Чи є кредитні спілки підприємницькими організаціями? За рахунок яких джерел фінансується діяльність кредитної спілки?

Задача 12

Діючі на території України підприємства з виробництва аміачно-кислотних сполук вирішили створити об'єднання, яке би здійснювало представництво їхніх інтересів і забезпечувало необхідну підтримку при розгляді в органах державної влади питань, пов'язаних з виробництвом і поставками аміачно-кислотних сполук.

В якій формі може бути створено об'єднання виробників аміачно-кислотних сполук? Які установчі документи мають бути підготовлені? Як закріпити в статуті об'єднання його цілі, завдання і предмет діяльності? Які органи створюються в об'єднанні? Чи існує різниця у правовому положенні об'єднань, які створюються однопрофільними організаціями, і об'єднань, в яких беруть участь найрізноманітніші організації?

Задача 13

Чотири промислові підприємства колективної форми власності, які відчували брак грошових коштів на виробництво нової продукції, разом з комерційним банком утворили концерн. Відповідно до статуту концерну, затвердженого всіма учасниками, фінансування діяльності учасників здійснює банк, представнику якого належить 60 відсотків голосів у зборах учасників об'єднання та виконавчому органі останнього. Статутом також було передбачено право банку накладати вето на вихід учасників з концерну.

Чи правомірною є ця умова статуту? Обґрунтуйте свою відповідь. До якого виду об'єднань належить зазначений концерн? Чим відрізняються добровільні господарські об'єднання від державних?

Завдання

1. Які питання розглядаються і вирішуються на річних загальних зборах: акціонерів акціонерного товариства; учасників товариства з обмеженою відповідальністю?

2. Яка мінімальна кількість засновників повинна бути у: акціонерного товариства; товариства з обмеженою відповідальністю; виробничого кооперативу; повного товариства?

Тести

Тест 1

У чому полягає відмінність персональних товариств від об'єднань капіталів:

- а) у правовому титулі майна товариства;
- б) в установчому документі товариства;
- в) в наявності/відсутності у товариства статусу юридичної особи;
- г) у порядку державної реєстрації товариства.

Тест 2

Які з перелічених ознак не притаманні повному товариству:

- а) домінування персональних елементів у товаристві;
- б) наявність органів управління в товаристві;
- в) здійснення управління безпосередньо учасниками – всіма або уповноваженими;
- г) наявність в учасників товариства субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями товариства;
- д) можливість виключення учасника з товариства у разі порушення ним своїх обов'язків перед товариством;
- ж) встановлення обмежень для учасників на користь інтересів товариства.

Тест 3

Який мінімальний розмір статутного капіталу акціонерного товариства?

- а) 1500 мінімальних заробітних плат;
- б) 1250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- в) 625 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- г) 1250 мінімальних заробітних плат.

Тест 4

Якій господарській організації притаманні такі ознаки?

- добровільність створення;
- здійснення управління безпосередньо учасниками;
- наявність засновницького договору як єдиного установчого документу;
- відсутність законодавчих вимог до мінімального розміру статутного (складеного) капіталу;
- наявність двох категорій учасників – повні учасники і вкладники?

Варіанти відповідей:

- а) виробничий кооператив;
- б) товариство з обмеженою відповідальністю;
- в) товариство з додатковою відповідальністю;
- г) командитне товариство.

Тест 5

Учасники яких господарських організацій не несуть додаткової відповідальності за зобов'язаннями господарської організації, в якій беруть участь?

- а) повного товариства;
- б) товариства з обмеженою відповідальністю;
- в) акціонерного товариства;
- г) товариства з додатковою відповідальністю.

Тест 6

Якій організації притаманні наступні ознаки:

- організація корпоративного типу;
- власник майна;
- основний предмет діяльності – надання фінансових послуг своїм членам;
- управління – за допомогою системи органів, до складу яких входить кредитний комітет.

Варіанти відповідей:

- а) банк;
- б) кредитна спілка;
- в) споживчий кооператив;
- г) командитне товариство;
- д) ломбард.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України “Про господарські товариства” від 19 вересня 1991р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 49. – Ст. 682.
2. Закон України „Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” від 30 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 51. – Ст. 292.
3. Закон України “Про кредитні спілки” від 20 грудня 2001р. // Голос України. – 2002. - № 13.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 49 - 50.
5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 45 — 48.
6. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. в редакції Закону від 26 листопада 2015 р. // Офіційний вісник України. –

2015. - № 100. – Ст. 3426.
7. Закон України “Про фермерське господарство” від 19 червня 2003 р. // Офіційний вісник України. - 2003. - №29. – Ст. 1438.
  8. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23 лютого 2006 р. // Урядовий кур’єр. – 2006. - № 75. – 19 квітня.
  9. Закон України “Про холдингові компанії в Україні” від 15 березня 2006 р. // Урядовий кур’єр. – 2006. - № 73 – 74. – 18 квітня.
  10. Закон України “Про акціонерні товариства” від 17 вересня 2008 р. // Урядовий кур’єр. – 2008 - № 202. – 29 жовтня.
  11. Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” від 6 лютого 2018 р. // Голос України. – 2018 - № 50. – 17 березня.
  12. Постанова Кабінету Міністрів України “Деякі питання дерегуляції господарської діяльності” від 27 березня 2019 р. № 367 [модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю] // Офіційний вісник України. – 2019. - № 36. - Ст. 1260.
  13. Рішення Конституційного Суду України від 11 травня 2005 р. № 4-рп/2005 (справа про права акціонерів ЗАТ) // Офіційний вісник України. – 2005. - № 21. – Ст. 1135.
  14. Роз’яснення Міністерства юстиції України „Статус фізичної особи – підприємця: проблеми застосування законодавства” від 14 січня 2011 р. // <http://rada.gov.ua>.
  15. Постанова Пленуму Верховного Суду України „Про практику розгляду судами корпоративних спорів” від 24 жовтня 2008 р. № 13 // Вісник Верховного Суду України. – 2008. - № 11.
  16. Апанасенко К.І. Комунальні господарські об’єднання: актуальні проблеми правового регулювання / Апанасенко К.І. // Право України. – 2008. - № 2. – С. 50 – 53.
  17. Артеменко С. Права акціонерів за законодавством України / Артеменко С. // Підприємництво, господарство і право. – 2001. - № 6. – С. 27 – 30.
  18. Атаманова Ю.Е. Участие в хозяйственных обществах правами промышленной собственности: правовые проблемы передачи инновационного продукта. / Атаманова Ю.Е. - Харьков, 2004. - 208 с.
  19. Березюк О. Господарські об’єднання: стан законодавства та перспективи розвитку / О. Березюк // Право України. – 1998. - № 3. – С. 28 – 30.
  20. Блащук Т. Фізична особа як суб’єкт підприємницької діяльності / Блащук Т. // Підприємництво, господарство і право. – 2009. - № 7. - С. 161 – 163.
  21. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій. / Вінник О.М. – К., 2008.
  22. Вінник О.М. Господарське право : курс лекцій (загальна частина). - Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. - 240 с.
  23. Віхров О., Ібрагімова Н. До питання про господарсько-правовий статус холдингових компаній / О. Віхров, Н. Ібрагімова // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 5. – С. 41 – 45.
  24. Господарський кодекс України: Науково-практичний коментар / О.І.

- Харитонов, Є.О. Харитонов, В.М. Коссака та ін.; За ред. О.І. Харитонові. – Х.: „Одіссей”, 2006. – 832 с.
25. Господарський кодекс України. Науково-практичний коментар / За ред. Коссака В.М. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 672 с.
26. Гріщенко О.В. Деякі аспекти господарсько-правового статусу фізичної особи-підприємця / О.В. Гріщенко // Вісник господарського судочинства. – 2010. - № 5. – С. 144 – 149.
27. Вінник О.М. Господарське право : курс лекцій (загальна частина). - Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. - 240 с.
28. Джуринський В. Майнові відносини у об'єднанні підприємств (господарсько-правові аспекти) / В. Джуринський // Підприємництво, господарство і право. – 2009. - № 1. - С. 22 – 24.
29. Джуринський В.О. Правове становище господарських об'єднань в Україні: монографія. / Джуринський В.О. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 224 с.
30. Дмитрієва Ю. Виникнення та розвиток інституту простого товариства (роль римського приваного права у цьому процесі) / Ю. Дмитрієва // Право України. – 2007. - № 6. – С.126 – 130.
31. Гулик А. Право акціонера на участь в управлінні справами акціонерного товариства / Гулик А. // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 3. – С. 40 – 43.
32. Ковальчук А. Щодо правової природи майна акціонерних товариств / Ковальчук А. // Право України. – 2006. - № 6. – С. 45 – 48.
33. Короташ Я. О. Поняття та функції статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю / Короташ Я. О. // Право і суспільство. - 2017. - № 2. - Ч. 2.
34. Корпоративне право: навчальний посібник. За заг. ред. О.В. Гарагонича, С.М. Грудницької. - К.: Видавничий Дім “Слово”, 2014. - 344 с.
35. Корпоративне право України: підручник / В.В. Луць, В.А. Васильєва, О.Р. Кібенко, І.В. Спасибо-Фатєєва та ін.; за заг. ред. В.В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 384 с.
36. Корпоративне управління за законодавством України: теоретико-прикладні проблеми. Монографія / О.А. Беяневич, А.В. Мягкий. - К.: НДІ приватного права підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, 2017. - 320 с.
37. Кравчук В. Відповідальність за порушення учасниками обов'язків з формування статутного капіталу / Кравчук В. // Право України. – 2007. - № 10. – С. 73 – 75.
38. Кравчук В. Вихід учасника з товариства з обмеженою відповідальністю: проблемні питання / Кравчук В. // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - №№ 1, 2.
39. Кравчук В. Вклади статутного капіталу господарського товариства / Кравчук В. // Право України. – 2007. - № 7. – С. 57 – 61.
40. Кравчук В. Правові наслідки смерті (реорганізації) учасника господарського товариства / Кравчук В. // Предпринимательство,

- хозяйство и право. – 2000. - № 2. – С. 64 – 67.
41. Кравець І. Господарські об'єднання: окремі проблеми вдосконалення правового становища / І. Кравець // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 5. - С. 79 – 81.
42. Лідовець Р. Право участі у товаристві з обмеженою відповідальністю як об'єкт спадкового правовідношення / Лідовець Р. // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 7. – С. 28 – 30.
43. Лукач І.В. Теоретичні проблеми правового регулювання корпоративних відносин в Україні: монографія / І.В. Лукач. - К.: Ліра-К, 2015. - 432 с.
44. Луць В.В. Деякі питання здійснення та захисту корпоративних прав в Україні / Луць В.В. // Вісник господарського судочинства. – 2008. - № 1. – С. 125 – 130.
45. Мілаш В.С. Господарське право: Курс лекцій: У 2 ч. – Ч. 1./ Мілаш В.С. - Х.: Право, 2008. – 496 с.
46. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-е вид., перероб. і допов. / За заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини; Кол. авт.: О.А. Беяневич, О.М. Вінник, В.С. Щербина та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 720 с.
47. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацуриї. – К.: Юрінком Інтер, 2019. - 816 с.
48. Науково-практичний коментар до Закону України „Про акціонерні товариства” // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2009. - № 9.
49. Науково-практичний коментар до Закону України „Про господарські товариства” // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2008. - № 9.
50. Опришко Д. Корпорація як різновид договірних об'єднань підприємств / Опришко Д. // Юридична Україна. - 2013. - № 4.
51. Пашутін Є. Право акціонера на інформацію / Пашутін Є. // Право України. – 2006. - № 11. – С. 47 – 50.
52. Рабовська С. Правовий зміст корпоративних прав за ГК та їх складові частини / С. Рабовська // Право України. – 2005. - № 7. – С. 68 – 71.
53. Рябота В.В. Реалізація прав акціонерів при злитті, приєднанні та поглинанні акціонерних товариств в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / В.В. Рябота ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2008. — 16 с.
54. Саракун І. Особливості купівлі-продажу корпоративних прав учасників господарських товариств / Саракун І. // Підприємництво, господарство і право. – 2006. - № 12. – С. 137 – 141.
55. Саракун І. Суб'єкти корпоративних правовідносин / І. Саракун // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 3. – С. 16 – 20.
56. Синявська Я.С. Механізм притягнення учасників повного товариства до майнової відповідальності за борги повного товариства / Я.С. Синявська // Вісник господарського судочинства. – 2009. - № 6. – С. 142 – 149.

57. Спасибо-Фатєєва І.В. Межі реалізації прав міноритаріїв / Спасибо-Фатєєва І.В. // Вісник господарського судочинства. – 2008. - № 1. – С. 130 – 137.
58. Тичкова О. Засади локального регулювання корпоративних відносин / Тичкова О. // Право України. – 2007. - № 11. – С. 58 – 62.
59. Фесечко Л. Правовые средства управления акционерным капиталом: вопросы выкупа акций / Фесечко Л. // Підприємництво, господарство і право. – 2005.- № 2. – С. 77 – 79.
60. Ханієва Ф. Порядок внесення вкладу до господарського товариства / Ф. Ханієва // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 12. - С. 69-74.
61. Хоменко В.О. Правові наслідки прийняття рішення про припинення господарського товариства / В.О. Хоменко // Київський університет права НАН України. Часопис Київського університету права. - 2018. - № 3. - С. 204-209.
62. Цікало В. Види прав учасників господарського товариства / Цікало В.// Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 1. - С. 50-54.
63. Цікало В. Здійснення права на вихід з товариства з обмеженою відповідальністю / Цікало В. // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 4. - С. 39-43.
64. Чевичалова Ж. Правовий статус дочірнього підприємства як самостійної організаційно-правової форми юридичної особи / Ж. Чевичалова // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 5. – С. 72 – 75.
65. Чевичалова Ж. Правове становище дочірніх компаній: міжнародно-правовий аспект / Ж. Чевичалова // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 2. – С. 123 – 125.
66. Шуба Б. Вдосконалення законодавства про капіталізацію внесків у господарське товариство / Шуба Б. // Право України. – 2005. - № 4. – С. 78 – 80.
67. Щербина В.С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. – 5-те вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 600 с.
68. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

Семінарське заняття 6. Правові основи захисту економічної конкуренції. Правові основи захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції

Питання для обговорення на семінарському занятті

- 1.** Поняття та роль економічної конкуренції.
- 2.** Система законодавства про захист економічної конкуренції.
- 3.** Правовий статус антимонопольних органів.

4. Основні види порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

5. Поняття й ознаки недобросовісної конкуренції.

6. Ознаки та групи порушень, що належать до недобросовісної конкуренції.

7. Санкції за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

8. Особливості процедури розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Теми для написання рефератів

1. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання.
2. Зловживання монопольним (домінуючим) становище на ринку.
3. Антиконтурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю.
4. Обмежувальна та дискримінаційна діяльність суб'єктів господарювання та об'єднань.
5. Правопорушення щодо антимонопольних органів.
6. Концентрація без дозволу антимонопольних органів як вид господарських правопорушень.
7. Конкурентна політика в Україні.
8. Адаптація конкурентного законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
9. Правове регулювання функціонування природних монополій в Україні.
10. Проблеми захисту прав споживачів при спотворенні конкуренції.
11. Проблемні аспекти поняття недобросовісної конкуренції.
12. Порядок проведення перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції.
13. Правова регламентація конкуренції в зарубіжних країнах.
14. Судова практика у справах про порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.
15. Судова практика у справах про зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку.
16. Судова практика у справах про антиконтурентні узгоджені дії.

Ситуаційні задачі

Задача 1

ПАТ "Вугілляресурси", яке займає монопольне становище на ринку постачання вугілля, при укладенні договору на постачання вугілля зобов'язувало споживачів своєї продукції поряд з вугіллям придбавати розроблений ним проект ефективного використання вугілля, що знаходило своє відображення у вищезазначеному договорі.

Чи правомірні дії ПАТ "Вугілляресурси"? Якій правовій кваліфікації підлягають дії ПАТ "Вугілляресурси"? Чи встановлена юридична відповідальність за дії, вчинювані цим ПАТ? Якщо так, то яка саме?

Задача 2

Займаючи монопольне становище на ринку вікнопластику, ПрАТ "Майбутнє" скоротило обсяги виробництва своєї продукції з метою створення дефіциту та підвищення попиту на неї, і, як наслідок, підвищення ціни. Зазначене обмеження виробництва продукції не призвело до очікуваних наслідків.

Чи допустило ПрАТ "Майбутнє" зловживання монопольним становищем? Обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 3

Водопостачальна організація м. Чернівці, зважаючи на існуючий дефіцит питної води, здійснювала поставку води за графіком. Розрахунок плати за надані послуги мав проводитись згідно зі скоригованими тарифами, затвердженими у встановленому порядку. Усупереч цьому деяким особам і організаціям вода відпускатись постійно, а плата за послуги водопостачання стягувалась з усіх споживачів однаково – за цілодобове споживання.

Порушення яких норм законодавства допустила водопостачальна організація? Яку відповідальність передбачено за такі порушення? До якого органу державної влади слід звертатися з метою їх припинення?

Задача 4

Виконавчий комітет Ужгородської міської ради прийняв рішення, яким зобов'язав суб'єктів господарювання, що не зареєстровані в Ужгороді, здійснювати реалізацію товарів тільки через торговельні точки суб'єктів підприємництва, що зареєстровані в місті.

Чи відповідає вимогам законодавства рішення виконавчого комітету? Яка відповідальність передбачена за такі порушення?

Задача 5

Приватне підприємство "Козак", придбавши у м. Мукачеве мінеральну воду "Джерело", виробником якої є ТОВ "Лікувальні води", та замінивши наклеєні на пляшках етикетки з надписом "Джерело — Лікувальні води" іншими етикетками з надписом "Карпати — ТОВ "Козак", реалізовувало цю продукцію в Луганській області.

Притиси якого нормативного акту порушило ТОВ "Козак" та які правові наслідки такого порушення? На поставлені питання дайте аргументовану відповідь.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 141.

2. Закон України „Про Антимонопольний комітет України” від 26 листопада 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 50. – Ст. 472.
3. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 36. – Ст. 164.
4. Закон України «Про рекламу» від 3 липня 1996 р. в редакції Закону від 11 липня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 8. – Ст. 62.
5. Закон України „Про природні монополії” від 20 квітня 2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. - № 19. – Ст. 772.
6. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001р. // Офіційний вісник України. – 2001. - № 7. – Ст. 260.
7. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 49 - 50.
8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 45 - 48.
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» від 9 серпня 1993 р. № 611 // Зібрання постанов Уряду України. – 1993. - № 12. – Ст. 269.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання» від 28 лютого 2002 р. № 219 // Офіційний вісник України. – 2002. - № 9. – Ст. 405.
11. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку системи державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій на ринку комунальних послуг» від 9 липня 2008 р. № 932-р // Урядовий кур'єр. – 2008. - № 143. – 6 серпня.
12. Розпорядження Антимонопольного комітету України «Про затвердження Тимчасових правил розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства України» від 19 квітня 1994 р. №5 //ЛІГА:ЗАКОН Юрист 7.8.1 © ІАЦ «ЛІГА».
13. Розпорядження Антимонопольного комітету України „Про Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України” від 23 лютого 2001 р. № 32-р // Офіційний вісник України. – 2001. - № 14. – Ст. 622.
14. Розпорядження Антимонопольного комітету України „Про Положення про порядок проведення перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції” від 25 грудня 2001 р. № 182-р // Офіційний вісник України. – 2002. - № 7. – Ст. 323.
15. Розпорядження Антимонопольного комітету України „Про затвердження Положення про порядок подання заяв до органів Антимонопольного комітету України про надання дозволу на узгоджені дії суб'єктів господарювання” від 12 лютого 2002 р. № 26-р // Офіційний вісник України. – 2002. - № 11. – Ст. 542.
16. Розпорядження Антимонопольного комітету України „Про затвердження Типових вимог до узгоджених дій суб'єктів господарювання для загального звільнення від попереднього одержання дозволу органів

- Антимонопольного комітету України на узгоджені дії суб'єктів господарювання” від 12 лютого 2002 р. № 27-р // Офіційний вісник України. – 2002. - № 11. – Ст. 543.
17. Розпорядження Антимонопольного комітету України „Про затвердження Положення про порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання (Положення про концентрацію)” від 19 лютого 2002 р. № 33-р // Офіційний вісник України. – 2002. - № 13. – Ст. 769.
  18. Розпорядження Антимонопольного комітету України „Про затвердження Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку” від 5 березня 2002 р. № 49-р // Офіційний вісник України. – 2002. - № 14. – Ст. 778.
  19. Інформаційний лист Вищого господарського суду України “Про Перелік питань, вміщених в оглядових листах Вищого господарського суду України, які стосуються розгляду господарськими судами справ, пов'язаних із застосуванням конкурентного законодавства” від 23 лютого 2009 р. № 01-08/122 // Вісник господарського судочинства. - 2009. - №2.
  20. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України “Про деякі питання практики застосування конкурентного законодавства” від 26 грудня 2011 р. № 15 // Вісник господарського судочинства. - 2012. - №1.
  21. Оглядовий лист Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням конкурентного законодавства (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)» від 4 квітня 2012 р. № 01-06/418/2012 // Вісник господарського судочинства. - 2012. - №3.
  22. Архангельский Ю. Есть ли вред от монополии? / Ю. Архангельский // Экономика Украины. – 2006. - № 11. – С. 62 – 69.
  23. Бакалінська О. Доктринальні підходи до визначення поняття “недобросовісна конкуренція” / О. Бакалінська // Юридична Україна. - 2015. - № 10-12.
  24. Безух О. Неправомірне використання ділової репутації в конкуренції / О. Безух // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - № 5. – С. 24 – 27.
  25. Безух О. Обмеження конкуренції органами державної влади і місцевого самоврядування / О. Безух // Юридична Україна. - 2013. - № 7.
  26. Безух О. Особливості правового статусу суб'єктів відносин у сфері економічної конкуренції / О. Безух // Юридична Україна. - 2013. - № 6.
  27. Безух О. Правила економічної конкуренції / О. Безух // Юридична Україна. - 2013. - № 4.
  28. Безух О. Проблеми захисту прав споживачів при спотворенні конкуренції / О. Безух // Українське комерційне право. – 2007. - № 8. – С. 56 - 61.
  29. Валитов С.С. Конкурентное право Украины: Учеб. пособие. / С.С. Валитов. - Донецк: Норд-Пресс, 2005. - 384 с.

30. Верещагіна О. Державний контроль за антимонопольно-конкурентною політикою / О. Верещагіна // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - № 3.
31. Вінник О.М. Господарське право : курс лекцій (загальна частина). - Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. - 240 с.
32. Господарське право: Підручник / За ред. О.П. Подцерковного. – Х.: Одіссей, 2010. – 640 с.
33. Господарське право України: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. Н.О. Саніахметової. – Х.: „Одіссей”, 2005. – 608 с.
34. Грудницький В. Гармонізація національного законодавства про зловживання монопольним (домінуючим) становищем із правом Європейського Союзу / В. Грудницький // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - № 4. - С. 59-63.
35. Грудницький В.М. Попередження зловживання монопольним (домінуючим) становищем / В.М. Грудницький // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Право”. 2016. Вип. 36. Т. 1. - С. 153 — 156.
36. Джуринський О. Акти недобросовісної конкуренції: правові аспекти систематизації / О. Джуринський // Підприємництво, господарство і право. – 2010. - №9. – С. 47 – 50.
37. Журик Ю.В. Розгляд антимонопольними органами України справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції: Монографія. / Журик Ю.В. – Кам’янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2006. – 148 с.
38. Замрига А. Актуальні проблеми правового регулювання антимонопольних конкурентних відносин в умовах сьогодення / А. Замрига // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 10. - С. 31-34.
39. Киндзерский Ю., Паламарчук Г. Проблемы национальной конкурентоспособности и приоритеты конкурентной политики в Украине / Ю.Киндзерский, Г. Паламарчук // Экономика Украины. – 2006. - № 8. – С. 19 – 29.
40. Коваль И. Копирование внешнего вида изделия конкурента / И. Коваль // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - № 5. – С. 11 – 13.
41. Корчак Н.М. Державне регулювання відносин конкуренції в Україні (господарсько-правовий аспект): монографія. / Н.М. Корчак. - 2014. - 336с.
42. Кулішенко В. Неправомірне використання ділової репутації суб'єктів господарювання як вид недобросовісної конкуренції / В. Кулішенко // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 1. – С. 72 – 74.
43. Лукач І.В. Розвиток поняття про конкуренцію в американській та європейській правових доктринах / І.В. Лукач // Економіка та право. - 2017. - № 3 (48). - С. 63 — 69.

44. Лук'янець В. Особливості правового регулювання конкуренції в державах-країнах Європейського Союзу та США / В. Лук'янець // Право України. – 2007. - № 3. – С. 151 – 156.
45. Лук'янець Д. Правова природа і особливості відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції / Д. Лук'янець // Підприємництво, господарство і право. – 2001. - № 8. – С. 78 – 80.
46. Малиновська В. Монополізм та його різновиди: правові засоби обмеження монополізму в економіці України / В. Малиновська // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - № 6. – С. 15 – 17.
47. Мілаш В.С. Господарське право: Курс лекцій: У 2 ч. – Ч. 1. / Мілаш В.С. - Х.: Право, 2008. – 496 с.
48. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. – К.: Юрінком Інтер, 2019. - 816 с.
49. Плетньова О.О. Актуальні проблеми реформування деяких повноважень Антимонопольного комітету України / О.О. Плетньова // Вісник господарського судочинства. – 2008. - № 1. – С. 170 – 175.
50. Саніахметова Н., Мельник С. Дискримінаційні зловживання монопольним (домінуючим) становищем суб'єкта господарювання на ринку / Н.Саніахметова, С. Мельник // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - № 2. – С. 3 – 5.
51. Саніахметова Н., Мельник С. Зловживання монопольним (домінуючим) становищем суб'єкта господарювання на ринку: поняття та види / Н.Саніахметова, С. Мельник // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - № 1. – С. 3 – 5.
52. Саніахметова Н., Мельник С. Підстава і види юридичної відповідальності за зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку / Н.Саніахметова, С. Мельник // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - № 3. – С. 27 – 30.
53. Тарнавська Н. Новітні прояви конкуренції в суспільстві, яке базується на знаннях / Н. Тарнавська // Економіка України. – 2008. - № 2. - С. 4 – 16.
54. Туйск И. Основание юридической ответственности за нарушения законодательства о защите экономической конкуренции / И. Туйск // Підприємництво, господарство і право. – 2001. - № 2. – С. 90 – 92.
55. Туйск И. Хозяйственно-правовые санкции за нарушения законодательства о защите экономической конкуренции / И. Туйск // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - № 7. – С. 9 – 12.
56. Филюк Г. Соціально-економічні наслідки монополії: теоретичні і практичні аспекти / Г. Филюк // Економіка України. – 2008. - № 1. – С. 30 – 41.
57. Черкашин В., Ступинский Я. Правовой режим и охрана ноу-хау как разновидности коммерческой тайны (Критерии охраноспособности ноу-хау в составе коммерческих тайн) / В. Черкашин, Я. Ступинский // Юридическая практика. – 2008. - № 21. – 20 мая. – С. 14 – 15.

58. Шкляр С.В. Підстави оскарження рішень, дій (бездіяльності) органів АМК України (його посадових осіб), спонукання їх до вчинення певних дій / С.В. Шкляр // Вісник господарського судочинства. - 2011. - № 1. – С. 125 – 130.
59. Шуміло І. Антиконтурентні узгоджені дії / І. Шуміло // Підприємництво, господарство і право. – 2001. - № 1. – С. 15 – 18.
60. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.
61. Яворський Я. Правове регулювання недобросовісної конкуренції: світовий досвід та Україна / Я. Яворський // Право України. – 2005. - № 10. – С. 39 - 41.

Семінарське заняття 7. Господарські зобов'язання. Загальні положення про господарські договори. Правове регулювання ціноутворення

Питання для обговорення на семінарському занятті

1. Поняття та ознаки господарського зобов'язання.
2. Класифікація господарських зобов'язань.
3. Порядок виконання господарських зобов'язань.
4. Укладання, зміна та розірвання господарських зобов'язань.
5. Способи забезпечення господарських зобов'язань.
6. Поняття, ознаки, зміст та форма господарського договору.
7. Класифікація господарських договорів.
8. Визнання господарського договору недійсним: підстави і правові наслідки.
9. Ціна як економічна і правова категорія.
10. Нормативно-правове регулювання ціноутворення.
11. Види цін і їхня класифікація.
12. Органи, що здійснюють регулювання цін і ціноутворення.
13. Відповідальність у сфері ціноутворення.

Теми для написання рефератів

1. Історія становлення категорії господарського договору.
2. Соціально-комунальні та публічні зобов'язання суб'єктів господарювання.
3. Поняття, види, особливості організаційно-господарських зобов'язань.
4. Правове регулювання публічних закупівель.
5. Співвідношення цивільного і господарського договору.
6. Державно-приватне партнерство в окремих галузях економіки: правове забезпечення.
7. Контурентні способи укладення господарських договорів.
8. Укладення договорів за допомогою електронних технологій.

9. Концепція комерційного договору.
10. Категорія неукладеного договору.
11. Правове регулювання договорів з публічним інтересом.
12. Проблемні питання судової практики визнання господарських договорів недійсними.
13. Особливості ціноутворення у сфері будівництва.
14. Тарифоутворення у житлово-комунальній сфері.
15. Ціноутворення у сфері виробництва й торгівлі лікарськими засобами.
16. Досвід країн Європи та Китаю в реформі ціноутворення.
17. Тарифоутворення у сфері транспорту.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Акціонер приватного акціонерного товариства (АТ) Доренко В. Л. подарував належні йому акції, сумарна номінальна вартість яких становить 30% статутного капіталу товариства, рідному братові Доренку І. Л.

АТ подало позов до суду про визнання угоди недійсною, стверджуючи, що договір дарування був удаваною угодою, яка прикривала договір купівлі-продажу: Доренко В. Л. свого часу вклав усі свої заощадження в акції і навіть продав автомобіль, аби оплатити акції додаткової емісії. Після укладення так званого договору дарування акцій у колишнього акціонера АТ (Доренка В. Л.) з'явився дорогий автомобіль іноземного виробництва, він уклав з будівельною компанією договір на будівництво заміського котеджу. Крім того, брат колишнього акціонера – Доренко І. Л. обіймав посаду генерального директора Публічного АТ, який був конкурентом даного АТ на одному товарному ринку. У результаті зосередження в його руках значного пакету акцій підприємства-конкурента була досягнута економічна концентрація, що потребувала попереднього дозволу антимонопольних органів, проте жодне з товариств не зверталось за отриманням такого дозволу.

Чи є у Доренка В. Л. зобов'язання перед АТ та його акціонерами? Якщо так, то назвіть підстави виникнення таких зобов'язань.

Що є підставами (юридичними та фактичними) для виникнення зобов'язання перед антимонопольними органами з отримання згоди на економічну концентрацію?

Якщо договір дарування буде визнаний судом недійсним, то які саме дії зобов'язані будуть вчинити брати Доренко?

Задача 2

Міська рада на своєму пленарному засіданні прийняла рішення про залучення розташованих на території міста середніх і великих підприємств до виконання соціально-комунальних зобов'язань – участі в благоустрої району в грошовій формі або натуральній – виконанні будівельних робіт щодо

реставрації старовинної будівлі та шляхового камінного покриття в центрі міста.

Чи відповідає вимогам закону рішення міськради? Чи є таке рішення підставою для виникнення соціально-комунальних зобов'язань?

У чому полягає специфіка соціально-комунальних зобов'язань, якщо їх порівнювати, наприклад, з податковими зобов'язаннями?

Задача 3

ПАТ «Верстатбуд» дало оголошення у місцеву газету про продаж партії верстатів, від яких відмовився їх замовник, за ціною 53 тис. грн за один верстат (у газеті зазначалось, що ціна є чинною протягом одного місяця від дня публікації, а верстати можуть бути продані цілою партією чи в будь-якій меншій кількості). Через два тижні ПП «Торез» звернулося до ПАТ, маючи намір купити три верстати за вказаною в публікації ціною. Проте представник ПАТ заявив, що вони чекають більш вигідних покупців, які могли б купити або всю партію, або заплатити вищу ціну, ніж була зазначена в публікації.

Чи правомірна відмова представника ПАТ «Верстатбуд»? Чи свідчить публікація повідомлення про продаж партії верстатів про наявність публічної оферти і відповідно – публічного договору? Як має діяти ПП «Торез» для захисту своїх прав і законних інтересів?

Задача 4

Приватне підприємство "Радон", маючи оригінальний примірник господарського договору на поставку сільськогосподарської продукції з фермерським господарством "Жито", внесло в нього зміни щодо ціни на продукцію. Фермерське господарство "Жито" відмовилось від здійснення поставки за зазначеною у примірнику договору ПП "Радон" ціною. ПП "Радон" звернулось до господарського суду з позовною заявою про спонукання ФГ "Жито" до виконання умов договору поставки.

Яке рішення має винести господарський суд? Чи встановлено в законодавстві порядок внесення змін до господарських договорів? Якщо так, то розкрийте порядок зміни умов господарського договору, посилаючись на відповідні положення чинного законодавства України.

Практичні завдання:

1. Визначити, який вид договору (цивільний чи господарський) укладено між:

а) гр. Івановим П.І. та Приватним підприємством „Сяйво”, за яким останнє зобов'язалось надати Іванову П.І. послуги з ремонту зимового одягу;

б) Сільськогосподарським виробничим кооперативом „Сонях” та фізичною особою – підприємцем Сергійчуком І.Р., за яким останній зобов'язався поставити СВК „Сонях” протягом 3 тижнів 200 кг насіння соняшнику, а СВК – прийняти та оплатити насіння соняшнику;

в) Товариством з обмеженою відповідальністю „Аваль” та Приватним акціонерним товариством „Корона”, за яким ТОВ зобов’язалось здійснити будівництво 2-поверхової будівлі, а ПрАТ „Корона” – прийняти від ТОВ збудований об’єкт та оплатити вартість будівельних робіт згідно з умовами договору;

г) гр. Іванчуком С.Т. та Комунальним закладом „Чернігівська міська лікарня № 2”, за яким гр. Іванчук С.Т. зобов’язався поставити КЗ „Чернігівська міська лікарня № 2” протягом місяця 40 кг моркви, а Комунальний заклад – прийняти та оплатити цей товар.

2. Визначити повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо формування ціни на лікарські засоби, житлово-комунальні послуги.

Тести

Тест 1

Які договори є універсальними (використовуються на всіх чи більшості видів транспорту):

- а) подачі та прибирання вагонів;
- б) перевезення вантажу;
- в) каботажу;
- г) буксирування;
- д) фрахтування судна.

Тест 2

Для яких видів транспорту притаманні наступні договори:

- 1) експлуатація залізничної колії;
- 2) каботажу;
- 3) фрахтування;
- 4) навігаційний договір;
- 5) експедирування.

Варіанти відповіді:

- а) річковий транспорт;
- б) повітряний транспорт;
- в) морський транспорт;
- г) залізничний транспорт;
- д) автотранспорт.

Тест 3

За яких умов доцільним є використання конкурентних способів укладення господарського договору:

- а) терміновість виконання робіт;
- б) потреба у виявленні виконавця, що може запропонувати новітні технології при виконанні необхідних замовнику робіт;

- в) замовлення містить конфіденційну інформацію, розголошення якої серед кількох претендентів є небажаним для замовника;
- г) незначна вартість замовлення (постачання);
- д) відсутність на ринку кількох виробників, які б могли виконати замовлення.

Тест 4

При укладенні господарського договору сторони зобов'язані у будь-якому разі погодити:

- а) предмет договору;
- б) ціну договору;
- в) якість товарів (робіт, послуг);
- г) строк дії договору;
- д) тару, пакування товарів;
- е) комплектність товарів;
- є) відповідальність сторін;
- ж) порядок розв'язання спорів;
- з) права та обов'язки сторін.

Тест 5

Умови договору, визначені угодою його сторін, спрямованою на встановлення, зміну або припинення господарських зобов'язань, як погоджені сторонами, так і ті, що приймаються ними як обов'язкові умови договору відповідно до законодавства, є:

- а) поняттям господарського договору;
- б) істотними умовами господарського договору;
- в) змістом господарського договору.

Тест 6

Сторона, яка одержала протокол розбіжностей до договору, зобов'язана розглянути його протягом:

- а) трьох днів;
- б) десяти днів;
- в) двадцяти днів;
- г) тридцяти днів;
- д) сорока днів;
- е) шістдесяти днів

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Закон України “Про державне оборонне замовлення” від 3 березня 1999р. // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 17. - Ст. 111.
3. Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20 травня 1999 р. //

- Офіційний вісник України. – 1999. - № 24. – Ст. 1089.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 49 - 50.
  5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 45 — 48.
  6. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. - № 25. – Ст. 1174.
  7. Закон України «Про електронний цифровий підпис» від 22 травня 2003р. // Офіційний вісник України. – 2003. - № 25. – Ст. 1175.
  8. Закон України „Про житлово-комунальні послуги” від 24 червня 2004р. // Урядовий кур’єр. – 2004. - № 144. – 3 серпня.
  9. Закон України “Про міський електричний транспорт” від 29 червня 2004 р. // Урядовий кур’єр. – 2004. - № 159. – 26 серпня.
  10. Закон України “Про теплопостачання” від 2 червня 2005 р. // Голос України. – 2005. - № 121. – 6 липня.
  11. Закон України „Про оптові ринки сільськогосподарської продукції” від 25 червня 2009 р. // Урядовий кур’єр. – 2009. - № 140. – 5 серпня.
  12. Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21 червня 2012 р. // Голос України. – 2012. - № 140. - 2 серпня.
  13. Закон України „Про публічні закупівлі” від 25 грудня 2015 р. // Голос України. - 2016. - № 30.
  14. Закон України “Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони” від 12 травня 2016 р. // Відомості Верховної Ради. - 2016. - № 24. - Ст. 488.
  15. Указ Президента України „Про Концепцію ціноутворення у сфері житлово-комунальних послуг” від 28 грудня 2007 р. // Офіційний вісник України. – 2008. - № 1. – Ст. 8.
  16. Постанова Кабінету Міністрів України „Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)” від 25 грудня 1996 р. № 1548 // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. - № 21. – Ст. 596.
  17. Постанова Кабінету Міністрів України „Про заходи щодо стабілізації цін на лікарські засоби і виробу медичного призначення” від 17 жовтня 2008 р. № 955 // Офіційний вісник України. - 2008. - № 84. – Ст.2825.
  18. Постанова Кабінету Міністрів України „Деякі питання державного регулювання цін на лікарські засоби і виробу медичного призначення” від 25 березня 2009 р. № 333 // Офіційний вісник України. - 2009. - № 27. – Ст.906.
  19. Постанова Кабінету Міністрів “Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги” від 1 червня 2011 р. №869 // Офіційний вісник України. - 2011. - № 62. – Ст. 2472.
  20. Постанова Кабінету Міністрів України “Питання державного оборонного замовлення” від 27 квітня 2011 р. № 464 // Офіційний вісник України. - 2011. - № 62. - Ст. 1402.

21. Постанова Кабінету Міністрів “Питання декларування зміни оптово-відпускних цін на лікарські засоби” від 2 липня 2014 р. № 240 // Офіційний вісник України. - 2014. - № 56. – Ст. 1528.
22. Постанова Кабінету Міністрів “Про затвердження Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків” від 24 лютого 2016 р. № 166 // Офіційний вісник України. - 2016 р. - № 22. - Ст. 855.
23. Постанова Пленуму Верховного Суду України „Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними” від 6 листопада 2009 р. № 9 // [http:// zakon. rada. gov. ua](http://zakon.rada.gov.ua).
24. Апаров А. Юридична природа поняття господарського договору: огляд наукових і нормативних підходів / А. Апаров, О. Онищенко // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 10. - С. 42-46.
25. Бабенко А. Деякі питання правової природи договору про закупівлю / А. Бабенко // Право України. – 2006. - № 11. – С. 124 – 128.
26. Банасевич І. Державне замовлення та державний контракт: поняття, особливості, юридична природа / І. Банасевич // Підприємництво, господарство і право. – 2006. - № 8. – С. 121 – 124.
27. Беяневич О.А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О.А. Беяневич. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 592 с.
28. Боднарчук О.Г. Здійснення державних електронних закупівель: переваги та недоліки / О.Г. Боднарчук // Право і суспільство. - 2017. - № 5. - Ч.1. - С. 94-99.
29. Богун В., Солодухін Г. Господарсько-правова відповідальність за порушення законодавства про ціни / В. Богун, Г. Солодухін // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 1. – С. 80 – 82.
30. Вінник О.М. Господарське право : курс лекцій (загальна частина). - Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. - 240 с.
31. Віхров О. Недоговірні організаційно-господарські зобов'язання та їх види / О. Віхров // Вісник Академії правових наук України. – 2011. - № 2. – С. 141 – 149.
32. Віхров О.П. Організаційно-господарські правовідносини. Монографія / О. П. Віхров. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2008. – 512 с.
33. Віхров С.О. Загальні та галузеві кваліфікаційні ознаки господарського зобов'язання / С.О. Віхров // Університетські наукові записки. Вип. “Право. Економіка. Управління”. - 2016. - № 2(58). - С. 122-131.
34. Влялько І. Імплементація положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у сфері державних закупівель / І. Влялько // Право України. - 2015. - № 8. - С. 83 — 92.
35. Господарське право: Підручник / За ред. О.П. Подцерковного. – Х.: Одісей, 2010. – 640 с.
36. Господарське право України: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. Н.О. Саніахметової. – Х.: „Одісей”, 2005. – 608 с.
37. Господарський кодекс України: Науково-практичний коментар / О.І. Харитонова, Є.О. Харитонов, В.М. Коссака та ін.; За ред. О.І. Харитонової.

- Х.: „Одіссей”, 2006. – 832 с.
38. Гофрик М.С. Про державне регулювання цін на лікарські засоби / М.С. Гофрик // Чернігівський державний технологічний університет. Проблеми захисту прав та свобод людини і громадянина: Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених (м. Чернігів, 16-17 травня 2013 р.). - 2013. - Травень. - С. 125-128.
39. Гусак М., Данішевська В., Попов Ю. Недійсність господарського зобов'язання за Господарським кодексом України // Право України. – 2007. - № 7. – С. 45 – 49.
40. Дешко Л. Державне регулювання ціноутворення на лікарські засоби в країнах Європейського Співтовариства та інших країн / Л. Дешко // Право України. – 2007. - № 12. – С. 126 – 130. Зеліско А. Правова характеристика сучасного стану та тенденцій модифікації системі господарських договорів / А. Зеліско // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 2. - С. 15-19.
41. Євміна І. Поняття "недійсність правочину" у сфері господарювання / І. Євміна // Підприємництво, господарство і право. - 2014. - № 12 (228). - С. 32-35.
42. Єршова С. До питання про визначення поняття "майново-господарські зобов'язання" / С. Єршова // Публічне право. - 2015. - № 2(18). - С. 310-317.
43. Каплюк М. Поєднання зобов'язаної й управленої сторін в одній особі як підстава припинення господарських зобов'язань / М. Каплюк // Підприємництво, господарство і право. - 2012. - № 9.
44. Ільченко Г. Співвідношення понять “цивільний договір” та “господарський договір” / Г. Ільченко // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 2. - С. 20-23.
45. Коломієць Н. Становлення господарського зобов'язання як правової категорії / Н. Коломієць // Право України. – 2006. - № 4. – С. 48 – 52. Кравцова Т. Особливості правового режиму укладення державних контрактів / Т. Кравцова // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 8. – С. 42 – 44.
46. Лісовська Д.А. Контроль за формуванням тарифів на теплопостачання / Д.А. Лісовська // Право і суспільство. - 2017. - № 2, ч. 2. - С. 86-91.
47. Луць В.В. Контракти в підприємницькій діяльності : навч. посіб. — 2-е вид., перероб. і допов. / В.В.Луць. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 576 с.
48. Малишева Н.Р., Гурова Г.С. Перспективи упровадження державно-приватного партнерства в космічній сфері України / Н.Р. Малишева, Г.С.Гурова // Економіка та право. Серія “Право”. - 2018. - № 2 (50). - С. 71 — 83.
49. Мілаш В. До питання про підприємницькі комерційні договори з посиленням публічним інтересом / В. Мілаш // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 10. – С. 45 – 50.

50. Мілаш В. Про розвиток господарсько-правового регулювання договірних відносин / В. Мілаш // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - №5. – С. 36 – 40.
51. Мілаш В. Проблеми визначення галузевої природи комерційного договору / В. Мілаш // Право України. – 2007. - № 3. – С. 124 – 127.
52. Мілаш В.С. Господарське право: Курс лекцій: У 2 ч. – Ч. 1. / Мілаш В.С. - Х.: Право, 2008. – 496 с.
53. Мілаш В.С. Комерційний договір у господарському праві: теоретичні проблеми становлення та розвитку: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.04 / В.С. Мілаш ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. — Х., 2008. — 40 с.
54. Мілаш В.С. Перспективи модернізації договірних правовідносин у сфері господарювання: монографія / В. С. Мілаш; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ, 2014. – 227 с.
55. Мілаш В.С. Підприємницькі комерційні договори в господарській діяльності / В.С. Мілаш. - Полтава: АСМІ, 2005. - 450 с.
56. Мумладзе І. Державний контроль у сфері цін і ціноутворення та захист прав суб'єктів господарювання / І. Мумладзе // Підприємництво, господарство і право. – 2006. - № 2. – С. 85 – 88.
57. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. – К.: Юрінком Інтер, 2019. - 816 с.
58. Петруненко Я. Рамкова угода як форма договору про закупівлю товарів, робіт, послуг за державні кошти / Я. Петруненко // Юридична Україна. - 2015. - № 7-8 (151-152). - С. 62-70.
59. Петруненко Я.В. Стадійно-процедурна характеристика застосування прямих господарсько-правових засобів забезпечення ефективного використання державних коштів / Я. В. Петруненко // Часопис Київського університету права. - 2018. - № 1. - С. 136-140.
60. Подоляк С.А. Правові підстави та наслідки визнання господарських договорів недійсними та неукладеними в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04/ Подоляк Світлана Анатоліївна; НДІ приват. права і підприємництва Нац. акад. прав. наук України. - К., 2010. - 20 с.
61. Сафонов І. Удосконалення правового регулювання цін і ціноутворення — важливий засіб державної підтримки аграрних товаровиробників / І. Сафонов // Право України. – 2005. - № 9. – С. 50 – 53.
62. Солодухин Г.О. предмете правового регулювання законодавства о ценообразовании / Г.О. Солодухин // Підприємництво, господарство і право. – 2006. - № 11. – С. 91 – 96.
63. Солодухин Г. Правовое регулирование порядка установления тарифов на коммунальные услуги: постановка проблемы / Г. Солодухин // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 1. – С. 95 – 97.
64. Токунова А. Д. Державно-правове партнерство в енергетичній сфері: досвід західноєвропейських країн (на підставі практики Франції,

- Німеччини та Великобританії) / А.Д. Токунова // Вісник господарського судочинства. - 2015. - № 3. - С. 130-136.
65. Черешнюк В. Зміст принципу належного виконання господарського договору в національному законодавстві та в міжнародних актах / В. Черешнюк // Право України. – 2007. - № 4. – С. 85 – 89.
66. Черешнюк В.М. Правове регулювання укладення і виконання господарських договорів: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / В.М. Черешнюк ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. — К., 2007. — 19 с.
67. Чучковська А.В. Правове регулювання електронної комерції в Україні / А.В. Чучковська. – Київ: ЦУЛ, 2007. – 223 с.
68. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

ДОДАТКИ

Додаток А – Орієнтовний перелік питань до іспиту

1. Поняття господарського права України. Предмет, мета та метод господарського права України.
2. Поняття, ознаки та види господарських відносин. Учасники відносин у сфері господарювання.
3. Основні принципи правового регулювання господарських відносин та їх значення під час здійснення господарсько-правового впливу.
4. Система господарського законодавства України. Напрями модернізації господарського законодавства.
5. Поняття та види господарської діяльності. Відмежування господарської діяльності від господарського забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів.
6. Поняття, ознаки та класифікація суб'єктів господарювання.
7. Фізичні особи - підприємці.
8. Поняття підприємства та його види.
9. Державні унітарні підприємства: правовий статус.
10. Установчі документи господарських організацій. Вимоги до оформлення документів, які подаються державному реєстратору.
11. Правове регулювання державної реєстрації суб'єктів господарювання.
12. Поняття та види господарських товариств.
13. Особливості правового статусу акціонерного товариства.
14. Порядок створення акціонерного товариства.
15. Правовий статус товариства з обмеженою відповідальністю.
16. Особливості правового статусу повного товариства.
17. Правовий статус командитного товариства.
18. Поняття та види кооперативів. Правове становище виробничого кооперативу.

19. Господарські об'єднання (асоціації, корпорації, консорціуми, концерни).
20. Холдингові компанії.
21. Торгово-промислові палати.
22. Товарні біржі.
23. Правовий статус фондових бірж.
24. Речові права у сфері господарювання: право власності, право господарського відання, право оперативного управління та інші.
25. Майно суб'єктів господарювання та джерела його формування.
26. Майновий стан та облік майна суб'єкта господарювання. Оцінка майна та майнових прав.
27. Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності.
28. Поняття та види господарських зобов'язань. Підстави виникнення господарських зобов'язань.
29. Поняття господарського договору. Істотні умови господарських договорів.
30. Загальний порядок укладення господарських договорів. Особливості укладення договорів за конкурсом, на аукціоні (публічних торгах), на біржах. Укладення господарських договорів за рішенням суду.
31. Порядок зміни та розірвання господарських договорів.
32. Загальні умови виконання господарських зобов'язань. Підстави припинення господарських зобов'язань.
33. Підстави та наслідки визнання господарського договору недійсним, неукладеним.
34. Поняття, умови та правові форми державно-приватного партнерства.
35. Особливості договорів, укладених в рамках державно-приватного партнерства.
42. Поняття та значення державного регулювання економіки. Засоби державного регулювання господарської діяльності.
43. Ліцензування: порядок видачі, переоформлення та анулювання ліцензій.
44. Технічне регулювання та його правове регулювання.
45. Правові джерела регулювання ціноутворення в Україні. Види цін та тарифів, порядок їх встановлення. Відповідальність за порушення законодавства про ціни.
46. Державна підтримка малого підприємництва.
47. Контроль за здійсненням господарської діяльності. Порядок проведення перевірок суб'єктів господарської діяльності.
48. Державна регуляторна політика.
49. Поняття економічної конкуренції. Загальна характеристика правопорушень у сфері конкуренції.
50. Правовий статус Антимонопольного комітету України, його структура та компетенція.
51. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання.

52. Зловживання монополієм на ринку.
53. Контроль за концентрацією суб'єктів господарювання.
54. Недобросовісна конкуренція та форми її здійснення.
55. Антиконтурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю.
56. Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.
57. Поняття суб'єктів природних монополій та суміжних ринків. Органи, що здійснюють державне регулювання діяльності природних монополій.
58. Поняття та ознаки господарського зобов'язання.
59. Класифікація господарських зобов'язань.
60. Порядок виконання господарських зобов'язань.
61. Укладання, зміна та розірвання господарських зобов'язань.
62. Способи забезпечення господарських зобов'язань.
63. Поняття та ознаки господарського договору.
64. Класифікація господарських договорів.
65. Нормативно-правове регулювання ціноутворення.
66. Види цін і їхня класифікація.
67. Органи, що здійснюють регулювання цін і ціноутворення.